

121
21.12.2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

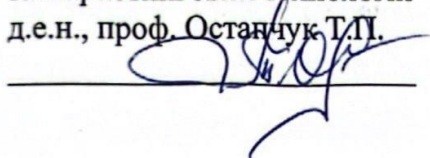
ДУДАР Микола Олександрович
(студент групи ЗМО-22-1М)

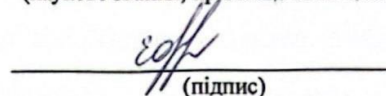
МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ
ТОВ «НАЛТЕКС»

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності
073 «Менеджмент»)

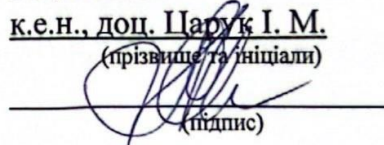
Допущено до захисту
протокол № 8
від 29.11.2023
зав. кафедри менеджменту, бізнесу
та маркетингових технологій
д.е.н., проф. Останчук Т.П.

Керівник роботи:
к.е.н., доц. Орлова К. Є.
(наукове звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент
к.е.н., доц. Царук І. М.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Житомир, 2023

Анотація

Дудар М. О. Механізм забезпечення стійкого фінансового стану ТОВ «НАЛТЕКС». – Рукопис.

Магістерська кваліфікаційна робота представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2023.

У магістерській кваліфікаційній роботі розглянуто особливості функціонування механізму забезпечення стійкого фінансового стану підприємства та визначено пропозиції у даній сфері.

Ключові слова: управління, фінансовий стан, фінансова стійкість, аналіз, рентабельність.

Annotation

Dudar M. O. Mechanism of ensuring of stable financial condition of LTD “NALTEKS”. – Manuscript.

The master`s qualification work is submitted for the Master`s degree, field of knowledge 07 “Management and administration” of specialty 073 “Management”. – Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2023.

The master`s qualification work considers the peculiarities of mechanism of ensuring of enterprise stable financial condition functioning and defines recommendations in the relevant sphere.

Keywords: management, financial condition, financial stability, analysis, profitability.

ЗМІСТ

<i>ВСТУП</i>	3
<i>РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи забезпечення стійкого фінансового стану підприємства</i>	7
1.1. Поняття фінансової стійкості підприємства.....	7
1.2. Механізм забезпечення стійкого фінансового стану підприємства..	13
1.3. Методичні засади оцінки фінансового стану підприємства.....	19
1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління фінансовим станом підприємства.....	28
Висновки до розділу 1	34
<i>РОЗДІЛ 2. Аналітична оцінка фінансового стану ТОВ «НАЛТЕКС»</i>	35
2.1. Організаційно-управлінський аналіз ТОВ «НАЛТЕКС».....	35
2.2. Діагностика економічного стану підприємства.....	41
2.3. Аналіз фінансового стану ТОВ «НАЛТЕКС».....	48
Висновки до розділу 2.....	60
<i>РОЗДІЛ 3. Напрями удосконалення механізму забезпечення стійкого фінансового стану ТОВ «НАЛТЕКС».....</i>	62
3.1. Організаційно-методичні засади удосконалення механізму забезпечення стійкого фінансового стану підприємства.....	62
3.2. Шляхи підвищення фінансової стійкості ТОВ «НАЛТЕКС».....	72
3.3. Оцінка ефективності запропонованих заходів.....	79
Висновки до розділу 3.....	84
<i>ВИСНОВКИ</i>	86
<i>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</i>	90
<i>ДОДАТКИ</i>	98

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансова стійкість підприємства – це здатність системи зберігати свої якості в середовищі, яке динамічно розвивається, повертатися до початкового стану при виникненні певних порушень функціонування, долати можливі негативні впливи.

Забезпечення стійкого фінансового стану підприємства є однією з найбільш актуальних цілей на сучасному етапі розвитку економіки. Для покращення управління є необхідність в удосконаленні теоретичних засад фінансового управління. Це визначається неоднозначністю категоріально-понятійного апарату щодо окремих аспектів управління, невизначеністю середовища функціонування сучасних корпорацій, специфічними умовами господарювання конкретних підприємств, необхідністю координації системи управління фінансовим станом із загальною організаційною структурою управління. Враховуючи сьогоднішні реалії, що сформувалися після нападу Російської Федерації, збільшення цін на енергоносії і сировину, а також загальний нестабільний стан України і її економіки, багато підприємств зустрілися з кризовими тенденціями у діяльності, що призводили до негативних наслідків, в тому числі до ліквідації суб'єктів господарювання. При цьому є підприємства, які під час війни продовжили свій розвиток і досягли нових висот, основною відмінністю між цими двома типами підприємств є підходи до управління фінансовою стійкістю. Для того щоб більше підприємств в Україні мало можливість і далі розвиватися у такому складному стані потрібно вивчати і створювати різні механізми фінансової стійкості.

Відтак, більш детальне вивчення фінансової стійкості і механізмів її удосконалення є однією з важливих цілей у сфері науково-практичної діяльності.

Організаційно-методичні засади забезпечення стійкого фінансового стану підприємства розглядаються в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних економістів, серед яких Г. Азаренков, І. Балабанов, І. Бержанір, М. Білик,

Р. Купера, В. Демчук, Т. Джонсон, Л. Дончак, Д. Драгочинська, Н. Захарова, Р. Каплан, К. Карачарова, Н. Куцай, Л. Наливайко, Г. Рзаєв, Т. Смірнова, К. Усатюк, О. Ціхановська, О. Яцух та інші. При цьому це питання є достатньо багатограним для подальшого дослідження.

Зазначене обумовило вибір теми, постановку мети та завдань магістерської кваліфікаційної роботи. Обрана тема повністю відповідає проблемам наряду підготовки за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Мета роботи полягає в узагальненні теоретичних основ механізму забезпечення стійкого фінансового стану підприємства, а також розробці заходів щодо удосконалення у визначеній сфері.

Визначена мета передбачає вирішення наступних **завдань**:

- дослідити поняття фінансової стійкості підприємства;
- проаналізувати механізм забезпечення стійкого фінансового стану підприємства;
- визначити методичні засади оцінки фінансового стану підприємства;
- охарактеризувати нормативно-правове забезпечення відносин у сфері управління фінансовим станом підприємства;
- провести організаційно-управлінський аналіз ТОВ «НАЛТЕКС»;
- здійснити діагностику економічного стану підприємства;
- проаналізувати фінансовий стан ТОВ «НАЛТЕКС»;
- розглянути організаційно-методичні засади удосконалення механізму забезпечення стійкого фінансового стану підприємства;
- запропонувати шляхи підвищення фінансової стійкості ТОВ «НАЛТЕКС»;
- оцінити ефективність запропонованих заходів.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення стійкого фінансового стану підприємства. **Предметом** дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти механізму управління фінансовим станом ТОВ «НАЛТЕКС».

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою магістерської кваліфікаційної роботи виступив системно-структурний підхід, що розглядає

процес управління фінансовим станом підприємства як цілісну структуровану систему. Вирішення поставлених у роботі завдань забезпечувалося використанням основних методів дослідження, а саме методів наукової абстракції, аналізу, синтезу, індукції, тощо. Для розв'язання визначених завдань також застосовувались наступні методи: монографічний – при вивченні літературних джерел та нормативно-правових актів; теоретичне узагальнення, порівняння та аналогії; балансовий та аналізу – для дослідження тенденцій функціонування підприємства; синтезу – для формулювання висновків про особливості формування фінансового стану підприємства.

Інформаційною базою дослідження виступили наукові фахові, навчальні та методичні публікації провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, чинне законодавство України, статистичні дані, дані фінансової та управлінської звітності досліджуваного підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у розвитку теоретико-методичних положень управління фінансовим станом підприємства в цілому. Це знайшло своє втілення в наступному:

– удосконалено систему управління фінансового стану підприємства в частині інструментарію оцінки шляхом адаптації існуючих методик інтегральної оцінки та індивідуалізації вагових коефіцієнтів, що надає змогу підвищити якість та достовірність аналізу фінансового стану з урахуванням специфіки конкретного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у створенні обґрунтуванні напрямів удосконалення механізму забезпечення стійкого фінансового стану ТОВ «НАЛТЕКС». Розроблені рекомендації можуть бути використані як у діяльності ТОВ «НАЛТЕКС», так і інших суб'єктів господарювання.

За результатами дослідження опубліковано:

Дудар М. О. Роль управління фінансовим станом у системі менеджменту підприємства. *Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки, 15-19 травня*

2023 року. Житомир: Житомирська політехніка, 2023. С. 367. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/4-vplyv-innovatsiynykh.pdf>

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було апробовано в наступній науковій конференції: Всеукраїнська науково-практична on-line конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвячена Дню науки.

Структура та обсяг магістерської кваліфікаційної роботи. Бакалаврська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 89 сторінках друкованого тексту. Робота містить 22 таблиці та 4 рисунки. Список використаних джерел налічує 77 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття фінансової стійкості підприємства

Сьогоднішні реалії визначають нові виклики і завдання перед економікою України, оскільки важкі попередні роки склали негативний вплив на всі підприємства України. Сучасні підприємства здійснюють свою діяльність у кризових умовах, що негативно позначилися на їх фінансовому стані, формуванні фінансових результатів та діяльності в цілому. Загострення негативних тенденцій, фізична загроза у зв'язку із повномасштабним вторгненням РФ на територію України, порушення логістичних зв'язків, втрата ринків збуту, необхідність релокації виробничих потужностей – усі ці чинники призвели до погіршення тенденцій у сфері функціонування вітчизняних підприємств (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Чистий прибуток/збиток підприємств України за 2018-2022 рік [37]

Роки	% підприємств які отримали прибуток	% підприємств які отримали збиток	Прибуток/Збиток підприємств України. млн грн
2018	73,9	26,1	288305,4
2019	73,6	26,4	523779
2020	71,0	29,0	68054,9
2021	72,9	27,1	885276,4
2022	64,3	35,7	-212298,8

Якщо ми поглянемо на дані з табл.1.1, зможемо побачити, що 2022 рік став першим за останні 5 років, коли загальний фінансовий результат підприємств України набув від'ємного значення. І це не дивно, враховуючи складнощі, які розпочалися у попередньому році. При цьому досі є

підприємства, які змогли отримати прибутки, що свідчить про достатній рівень їх економічної та фінансової стійкості.

Забезпечення фінансової стійкості є особливо актуальним завданням для власників і менеджерів українських підприємств за сучасних умов повномасштабного російського вторгнення. Від початку війни сума прямих збитків, завданих інфраструктурі України, визначена на рівні 127,0 млрд дол. США, у тому числі збитки в промисловій сфері – 9,9, у транспортній – 2,7, в агропромисловому комплексі й земельних ресурсах – 6,6, у торгівлі – 2,4. Відновлення економіки підприємств потребує значних коштів, одним із джерел яких є прибуток. Згідно з дослідженням, проведеним у рамках ініціативи щодо відновлення економіки України, понад 30,0 % українського бізнесу вже адаптувалися до нових реалій і мають бізнес-стратегію та/чи бізнес-план розвитку [56].

Поняття «фінансова стійкість» досліджується у багатьох працях як українських, так і закордонних вчених. Вивченням фінансової стійкості займалися: Ю. С. Цал-Цалко, М. Д. Білик, О. В. Павловська, Г. В. Савицька, Т. Г. Васильців, О. О. Терещенко, Е. І. Альтман, К. Беєрман, Р. Таффлер, Г. Тішоу, Б. Шкариця та ін. При цьому досі не має однієї думки щодо того, як саме інтерпретувати фінансову стійкість.

Існують погляди, що пов'язують це поняття з економічною безпекою та фінансовою стратегією, але не ототожнюють із ними. Т. Г. Васильців вважає, що фінансова стійкість – елемент економічної безпеки підприємства [2], його думку поділяють П. Р. Пуцентейло й О. О. Гуменюк [46]. Л. О. Волощук та К. І. Науменко, виділяючи такий компонент фінансової стратегії, як «Стратегія забезпечення фінансової безпеки», основним стратегічним завданням його вказують таке: «Ідентифікація і оцінка найбільш істотних фінансових ризиків і розробка комплексу заходів щодо їх нейтралізації; забезпечення стабільної платоспроможності та фінансової стійкості, реалізація комплексних рішень в області антикризового управління (як в частині попереджувальних заходів, так і в частині дій при прояві ознак кризи)» [4]. А.М. Поддєрьогін також вважає

забезпечення фінансової стійкості частиною фінансової стратегії підприємства [44].

Фінансову стійкість підприємства автори визначають по-різному, тому для кращого розуміння основні з підходів до визначення сутності досліджуваного поняття наведено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Наукові підходи до визначення поняття «фінансова стійкість»

Автор	Визначення
1	2
Савицька Г. В	Це здатність суб'єкта господарювання функціонувати й розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, яке змінюється; що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику [52].
Цал-Цалко Ю. С.	Це стан активів підприємства, що гарантує йому достатню платоспроможність [64].
Єлецьких С.	Фінансову стійкість підприємства варто розглядати як функцію часу і ризику; трактувати як платоспроможність підприємства в часі за обов'язкового дотримання балансу власного та позикового капіталу [13].
Ступка Н	Це комплексна категорія, яка характеризує стан, структуру та напрями використання фінансових ресурсів підприємства, здатність його виконувати свої зобов'язання, а також ступінь захищеності капіталу від фінансових ризиків та можливість забезпечення такої стійкості, яка зумовить розширене відтворення підприємства у процесі його виробничого циклу [59].
Дахно І. І., Бабіч Г. В., Барановська В. М	Це такий стан його фінансових ресурсів, їх розподілу і використання, який забезпечує збереження ніші міжнародного ринку, розвиток підприємства за рахунок росту прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого ризику зовнішньоекономічної діяльності [7].
Філімоненков О. С	Це такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство платоспроможне. Іншими словами, фінансова стійкість підприємства – це таке його становище, коли вкладені в підприємницьку діяльність ресурси окупаються за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток забезпечує самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів. Визначається фінансова стійкість відношенням вартості матеріальних оборотних активів (запасів та витрат) до величини власних та позикових джерел коштів для їх формування [61].
Кірейцев Г. Г	Це стан майна підприємства, що гарантує йому платоспроможність. Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність,

	повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від
Продовження табл. 1.2	
1	2
	господарювання, а отриманий прибуток забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів [20].
Крухмаль О. В	Це здатність системи протистояти зовнішнім чинникам впливу [24].
Павловська О. В., Фролова Т. О.	Це відображення стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства та завдяки ефективному їх використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції [40; 62].
Фурман І. В.	Це ситуація стабільного перевищення грошових надходжень суб'єкта господарювання над його виплатами та незначного впливу змін зовнішнього середовища на запланований фінансовий результат діяльності [63].
Зазуляк Х., Миронов Ю.	Це властивість підприємства, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників впливу досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але і функціонувати й розвиватися [16].

З огляду на проведений аналіз можемо виділити ключові ознаки поняття «фінансова стійкість»:

- найчастіше науковці при визначенні поняття фінансова стійкість згадують платоспроможність. Платоспроможність підприємства – це його здатність у повному обсязі й у визначений термін розрахуватися за своїми зобов'язаннями за допомогою грошових ресурсів та інших активів та спроможність здійснювати безперервну фінансово-господарську діяльність [60];

- наступним компонентом фінансової стійкості є прибутковість. Прибутковість – це показник, який характеризує ефективність діяльності підприємства з погляду здатності його приносити прибуток та забезпечувати ефективне відтворення використаних ресурсів [14; 58];

- розвиток є важливою частиною фінансової стійкості. Для розвитку підприємства потрібний стійкий фінансовий стан і так само для стійкого фінансового стану підприємства потрібен постійний розвиток [17];

- для підтримання високого рівня фінансової стійкості підприємство має

бути незалежним. Фінансово стійким є лише такий господарюючий суб'єкт, котрий за рахунок власних коштів покриває кошти, вкладені в активи (основні засоби, нематеріальні активи, оборотні кошти), не допускає невиправданої дебіторської та кредиторської заборгованості і розраховується за своїми зобов'язаннями в зазначений термін [6].

Також фінансова стійкість виконує дві важливі функції для підприємства, а саме протистояння зовнішнім чинникам і рівновагу. Так, Н. Любченко [29] називає фінансову стійкість станом, обумовленим сукупністю властивостей найважливіших складових елементів суб'єкта господарювання: виробничої діяльності, організаційної роботи, фінансово-грошового обігу, матеріально-технічної бази, ресурсного забезпечення, кадрового та інтелектуального потенціалів, який визначає відношення суб'єкта господарювання до складного зовнішнього середовища, його взаємодію з економічними суб'єктами різних рівнів і дозволяє створювати динамічну, рівноважну цілісну систему, що самостійно визначає цілеспрямований рух у теперішньому та прогнозованому майбутньому [29].

Отже, фінансова стійкість – це такий стан підприємства, коли воно являється платоспроможним, прибутковим, має можливість і постійно розвивається, являється незалежним, може протистояти зовнішнім чинникам і є у стані рівноваги.

Для досягнення такого стану підприємству потрібно в першу чергу побудувати ефективну фінансову політику. Результатом формування й реалізації ефективної фінансової політики підприємства має бути його стабільний фінансовий стан і здатність розвиватися у перспективі [48; 49].

Взаємозв'язку прибутковості, розвитку підприємства й фінансової стійкості треба приділити окрему увагу. Коли ці поняття пов'язують між собою, ідеться скоріше про необхідні умови для того, щоб підприємство вважати фінансово стійким у контексті довгострокової успішної діяльності. Водночас фінансово стійке підприємство може мати знижену фінансову ефективність через надмірні резерви, використання кредитних ресурсів у малих

обсягах.

Компанія, яка залучає здебільшого власний капітал, має дуже високу фінансову стійкість. У таких випадках значення коефіцієнта автономії може бути рівним одиниці. Але, маючи таку структуру капіталу, підприємство обмежує швидкість свого розвитку, оскільки не здатне забезпечити створення додаткового обсягу активів у моменти виникнення термінових ситуацій, за яких кон'юнктура ринку сприятлива до зростання, не використовує фінансових можливостей забезпечення приросту прибутку на вкладений капітал [28].

Отже, фінансова стійкість – одна з умов фінансової ефективності, але не гарантує її. Оскільки слабка фінансова стійкість характеризує фінансовий стан підприємства як поганий, тоді як надмірна фінансова стійкість також призводить до уповільнення розвитку та зменшення прибутковості підприємства, припускаємо, що в певний момент часу для окремого підприємства має існувати конкретна кількісно виражена величина або набір величин, що відображають оптимальний стан фінансової стійкості цього підприємства [8].

Виділяють такі типи фінансової стійкості підприємства:

1) абсолютна фінансова стійкість (трапляється на практиці дуже рідко) – коли власні оборотні кошти забезпечують запаси, а тому підприємство не залежить від банківських кредитів, має абсолютну ліквідність і забезпечує поточну та перспективну платоспроможність;

2) нормально стійкий фінансовий стан – коли запаси забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами (сума власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань складає функціонуючий капітал). При цьому, підприємство має нормальну ліквідність і платоспроможність, а також достатньо рентабельною є його операційна діяльність;

3) нестійкий фінансовий стан – коли запаси забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик, тобто за рахунок усіх основних джерел

формування запасів і витрат; є недостатньою ліквідність, виникає періодична неплатоспроможність, сповільнюється оборотність оборотних активів, а тому є потреба у залученні додаткових джерел фінансування. Однак, при цьому є можливість відновлення платоспроможності. Сума функціонуючого капіталу і короткострокових кредитів та позик складає загальну величину основних джерел формування запасів;

4) кризовий фінансовий стан – коли запаси й витрати не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство перебуває на межі банкрутства. Підприємство має хронічну прострочену заборгованість перед кредиторами, а відновлення платоспроможності без санації є майже неможливим [13].

Отже, фінансова стійкість підприємства – це комплексна характеристика стану організації, яка відображає її здатність протистояти будь-яким фінансовим загрозам, та можливість його розвитку. Контроль над фінансовою стійкістю є одним з головних завдань менеджменту, недостатній рівень фінансової стійкості ставить підприємство у небезпеку, при цьому занадто великий рівень може зменшувати дохід підприємства.

1.2. Механізм забезпечення стійкого фінансового стану підприємства

Кризові умови функціонування вітчизняних підприємств ставлять особливий наголос на необхідності забезпечення ефективного управління фінансовим станом суб'єкта господарювання, оскільки від ефективності вирішення такого завдання суттєво залежать перспективи його функціонування та розвитку. Водночас, ефективне управління будь-яким об'єктом вимагає чіткого розуміння сутності об'єкта управління, тобто у даному контексті фінансового стану. Отже, вважаємо за потрібне розглянути зміст категорії «фінансовий стан».

Фінансовий стан підприємств – поняття багатогранне, комплексне і достатньо неоднозначне. Загалом змістова характеристика економічної категорії «фінансовий стан підприємства» подається як результат взаємодії всіх

елементів фінансових відносин, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників та індикаторів, які відображають наявність, розміщення і використання економічних ресурсів суб'єкта господарювання.

На сьогодні науковці так і не змогли досягти консенсусу у визначенні поняття «фінансовий стан підприємства». На основі проведених досліджень, можемо виділити п'ять основних підходів до визначення поняття фінансовий стан, а саме:

1. Фінансовий стан – це рівень ефективності або збалансованості фінансових ресурсів на певний момент часу.
2. Фінансовий стан – це спроможність підприємства вести господарську діяльність.
3. Фінансовий стан – це комплексне поняття і нього є ряд різних характеристик.
4. Фінансового стану зводиться до його визначення як економічної категорії.
5. Фінансовий стан – це сукупність різних показників [32].

Кожний з цих поглядів має свої переваги і може застосовуватися при управлінні фінансовим станом підприємства.

Забезпечення стійкого фінансового стану підприємства – це система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням досягнення такої фінансової позиції, що характеризується цільовим рівнем визначених показників фінансового стану і дозволяє забезпечувати достатній рівень фінансування діяльності підприємства та ефективно здійснювати її у майбутньому.

Управління фінансовим станом підприємства має здійснюватися на основі принципів інтегрованості із загальною системою управління, стратегічної спрямованості, системності, гнучкості процесу управління, комплексності формування управлінських рішень, альтернативності та цілеспрямованості підходів при розробці окремих управлінських рішень, їх інноваційної

спрямованості, координації, ефективності управління [6]. З урахуванням змісту і принципів управління фінансовим станом підприємства формуються його мета і завдання. Головна мета управління фінансовим станом підприємства полягає у прийнятті управлінських рішень щодо визначення шляхів формування та ефективного використання його фінансового потенціалу, що є підґрунтям для забезпечення високих темпів економічного розвитку підприємства у поточному та перспективному періодах та максимізації його ринкової вартості. Процес реалізації головної мети управління фінансовим станом підприємства має бути спрямований на вирішення певних завдань (рис. 1.1).

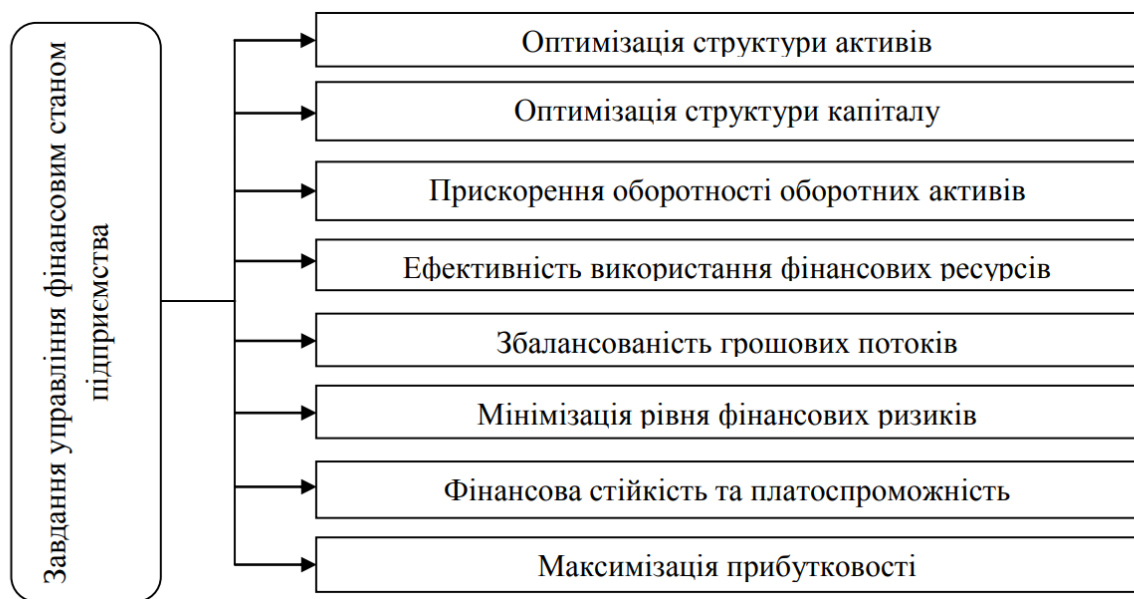

Рис. 1.1. Завдання управління фінансовим станом підприємства [62]

У процесі забезпечення стійкого фінансового стану підприємства головна мета та основні завдання реалізуються шляхом дотримання системи принципів, до яких відносяться: інтегрованість, стратегічна спрямованість, системність, гнучкість, комплексність, координація управлінських дій, альтернативність, ефективність, інноваційна спрямованість, урахування фактора ризику.

Принцип інтегрованості процесу управління фінансовим станом із загальною системою управління підприємством визначає необхідність їх органічного поєднання, оскільки в якій би сфері діяльності не приймалося управлінське рішення, воно прямо чи опосередковано впливатиме на

фінансовий стан підприємства [46].

Принцип стратегічної спрямованості передбачає охоплення всіх функціональних підрозділів за рівнем управлінської ієрархії й здійснення ними дій щодо управління відповідно до стратегічних цілей і стратегічної спрямованості розвитку підприємства.

Принцип системності передбачає розгляд фінансового стану як системи, що базується на визначенні структури його елементів і підсистем, виявленні основних взаємозв'язків між ними та забезпеченні взаємопов'язаності управлінських рішень, які приймаються в процесі управління ними та в цілому фінансовим станом підприємства

Принцип гнучкості передбачає забезпечення стійкості підприємства до впливу зовнішнього середовища та можливості маневрування в процесі управління фінансовим станом, зокрема: швидке реагування та коригування або розроблення нових фінансових рішень у зв'язку з виникненням непередбачуваних обставин під впливом зовнішніх або внутрішніх факторів.

Принцип комплексності характеру формування управлінських рішень передбачає розгляд процесу управління як комплексу дій, котрі забезпечують розроблення взаємопов'язаних управлінських рішень, кожне з яких вносить свій вклад у загальну результативність фінансової діяльності підприємства. Відповідно, впливає на фінансовий стан, що вимагає охоплення всіх аспектів управління ним і всебічного вивчення причинних залежностей в управлінні.

Принцип координації управлінських дій полягає в ефективному управлінні усіма центрами відповідальності й забезпеченні їх взаємозв'язку та взаємоузгодження між собою, тобто проведення будь-якого заходу, відповідно, вимагає його впровадження в усій структурі підприємства [46].

Принцип альтернативності підходів в управлінні фінансовим станом підприємства передбачає підготовку будь-якого управлінського рішення з відповідною розробкою альтернативних дій, які повинні базуватися на певній системі критеріїв, що визначають фінансові ідеологію та стратегію чи фінансову політику стосовно окремих аспектів фінансової діяльності.

Принцип ефективності управління визначається необхідністю порівняння ефекту від управління фінансовим станом і фінансових ресурсів, використаних для цього процесу [46].

Принцип інноваційної спрямованості управлінських рішень, що приймаються, визначає застосування в управлінні фінансовим станом новітніх технологій, інструментів і методів, що встановлять його прогресивність і спрямованість на забезпечення відповідних рішень.

Принцип урахування фактора ризиків при управлінні фінансовим станом підприємства передбачає забезпечення його фінансової безпеки в процесі діяльності. Управління фінансовим станом підприємства полягає в розміщенні та використанні ресурсного потенціалу з урахуванням мінімального ступеня впливу ризику на результати діяльності [46].

Механізм забезпечення стійкого фінансового стану підприємства – це сукупність методів, форм, інструментів, прийомів, важелів, що впливають на його формування. Він складається з таких взаємопов'язаних елементів:

1) Фінансові важелі, які по-перше, включають заохочення для менеджерів за реалізацію ефективних управлінських рішень і систему санкцій за негативні наслідки щодо забезпечення фінансової безпеки. По-друге, загальні елементи, що визначають рівень фінансової стійкості: прибуток або збиток, доход, ціна, вклади, амортизаційні відрахування, валютний курс, дивіденди, відсоткові ставки тощо.

2) Методи: фінансового планування, фінансового прогнозування, оптимізації оподаткування, обсягів залучення фінансових ресурсів, розрахунково-конструктивний, балансовий, розрахунок відносних фінансових коефіцієнтів, економіко-статистичний, експертних оцінок тощо [54].

3) Фінансові інструменти забезпечення фінансової стійкості підприємства, що визначають його фінансові відносини, включають: платіжні інструменти (доручення, акредитив та ін.), кредитні інструменти (угоди про кредитування), депозитні інструменти (депозитні сертифікати, угоди), інвестиційні інструменти (акції, паї), інструменти страхування (страхова угода).

4) Нормативно-правове забезпечення – сукупність законів, нормативних, інструктивних та методичних документів, які впливають на формування рівня фінансової стійкості підприємства, а отже охоплюють питання забезпечення фінансовими ресурсами, формування фінансових результатів, систему оподаткування, відносини між державою та підприємцями, між громадою та бізнесом, суб'єктів підприємницької діяльності між собою, відносини підприємств із фінансово-кредитними установами тощо [54].

5) Інформаційне забезпечення в процесі управління фінансовою стійкістю підприємства складають різні дані, які формуються із зовнішніх і внутрішніх джерел інформації. Система показників інформаційного забезпечення управління фінансовою стійкістю, що формуються із внутрішніх джерел, поділяється на три групи: показники фінансової звітності підприємства, показники управлінського обліку підприємства, нормативно-планові показники, що пов'язані з фінансовим розвитком підприємства [54].

В першу чергу, основою отримання інформації є фінансова звітність підприємства, що складається з: балансу (Звіт про фінансовий стан), форма № 1; звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), форма № 2; звіту про рух грошових коштів, форма № 3; звіту про власний капітал, форма № 4; приміток до фінансової звітності, форма № 5. Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» мета складання фінансової звітності – це надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Саме оцінка показників, сформованих на основі фінансової звітності, є основою прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо формування фінансової безпеки підприємства [54].

Процес забезпечення стійкого фінансового стану підприємства повинен здійснюватися за такими етапами:

- визначення головної мети управління;
- формування системи інформаційного забезпечення управління;
- дослідження показників фінансового стану;

- формування системи цілей та цільових показників;
- прогнозування показників фінансового стану на довгостроковий період;
- поточне планування показників фінансового стану;
- розробка системи заходів щодо реалізації поточних планів;
- моніторинг реалізації планових показників фінансового стану;
- контроль показників фінансового стану підприємства [54].

Одним з найвідповідальніших етапів процесу управління фінансовим станом підприємства є його аналіз, оскільки це процес цілеспрямованого підбору відповідних оціночних показників для їх використання в процесі аналізу, здійснення прогнозування та планування параметрів фінансового стану та діяльності підприємства, а також є підґрунтям для прийняття відповідних управлінських рішень.

Отже, механізм забезпечення стійкого фінансового стану підприємства – це сукупність методів, форм, інструментів, прийомів, важелів, що впливають на його формування. Він складається з таких взаємопов'язаних елементів: фінансові важелі, методи, інструменти, нормативно-правове та інформаційне забезпечення.

1.3. Методичні засади оцінки фінансового стану підприємства

Сучасне середовище функціонування суб'єктів господарювання характеризується високим рівнем невизначеності та прискоренням швидкості глобальних економічних змін. Підприємства все більше зіштовхуються з труднощами, пов'язаними не тільки з утриманням високих економічних показників, а й взагалі з можливістю функціонування на ринку. Саме тому в сучасних умовах забезпечення високого рівня фінансової стійкості є однією з основних цілей сьогоденної економіки. Важливим етапом у забезпеченні стійкого фінансового стану підприємства є його оцінка.

Для ефективного оцінки фінансового стану підприємство має виконати наступні етапи:

1. Аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства
2. Пошук слабких сторін у фінансовій стійкості
3. Пошук чинників які сприяли слабкості
4. Розробка дій для покращення фінансової стійкості [21].

Ключовими елементами системи аналізу фінансового стану підприємства є суб'єкти, об'єкти, мета та завдання.

Ключовими суб'єктами аналізу є органи управління підприємства у складі власників, менеджерів, а також зацікавлених осіб (стейкхолдерів). Основним об'єктом аналізу фінансового стану є показники його ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності [11].

Мета аналізу фінансового стану – визначити загальний стан підприємства, оцінити динаміку абсолютних і відносних показників, з'ясувати спрямованість, ступінь і частку впливу окремих факторів на зміну стійкості і рентабельності, виявити та оцінити можливі резерви їх зростання [11].

Визначена мета передбачає вирішення системи завдань у процесі аналізу.

Основними завданнями аналізу фінансового стану є:

- вивчення стану і тенденцій економічного розвитку підприємства за попередні періоди;
- оцінка результатів та ефективності поточної основної виробничої діяльності, тобто оцінка ділової активності підприємства;
- оцінка раціональності використання грошових коштів для підтримання ефективної структури капіталу;
- пошук резервів підвищення результативності економічної системи підприємства на основі вивчення передового досвіду і досягнень науки та практики та інші [48].

Аналіз фінансового стану, як і будь-яка інші цілеспрямована діяльність, повинен проводитися з урахуванням науково обґрунтованих принципів з метою забезпечення ефективності та раціональності відповідного процесу.

Основними принципами проведення аналізу фінансового стану є:

- національність, тобто урахування специфіки країни, де функціонує

підприємство;

– науковий характер досліджень, тобто аналіз повинен базуватися на науковому підході з використанням передового досвіду, застосування сучасних методів досліджень;

– комплексність досліджень, що припускає всестороннє охоплення діяльності підприємства, для встановлення фінансового стану з метою вироблення необхідних мір по вдосконаленню його функціонування;

– застосування системного підходу, де кожен об'єкт дослідження розглядається з погляду складної динамічної системи елементів, які зв'язані між собою і зовнішнім середовищем;

– об'єктивність, конкретність і точність проведення аналізу на основі об'єктивної і достовірної інформації, що дозволяє робити висновки і рекомендації по вдосконаленню роботи підприємства, підтверджені аналітичними розрахунками [48].

Ключові показники фінансової стійкості, що можуть використовуватися у процесі аналізу фінансової стійкості, наведено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Показники оцінки рентабельності підприємства [11; 21; 48]

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Економічна суть
Коефіцієнт фінансової автономії	Співвідношення власного капіталу до всіх фінансових ресурсів.	Характеризує рівень незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, показує частку власного капіталу в загальному підсумку балансу
Коефіцієнт фінансової стійкості	Співвідношення власного капіталу і довгострокових зобов'язань до валюти балансу.	Свідчить про потенціал підприємства підтримувати платоспроможність в довгостроковому періоді, показує співвідношення суми власного капіталу до валюти балансу
Коефіцієнт фінансової стабільності	Співвідношення власних та позикових коштів	Властивість фінансової системи з мінімальними витратами змінювати основні характеристики розвитку відповідно до трансформацій економічної системи та зовнішніх впливів
Коефіцієнт покриття	Співвідношення нормативних джерел фінансування до суми запасів	Індикатор здатності компанії відповідати за поточними зобов'язаннями за допомогою оборотних активів.
Коефіцієнт швидкої	Співвідношення високоліквідних	Свідчить про те яку частку поточних зобов'язань підприємства можна покрити за

ліквідності	поточних активів до короткострокових зобов'язань.	допомогою абсолютно та швидко ліквідних активів.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Співвідношення усіх поточних активів до короткострокових зобов'язань.	Свідчить про те яку частку поточних зобов'язань підприємства можна покрити за допомогою абсолютно ліквідних активів.

Показники фінансової стійкості досить сильно зв'язані з показниками рентабельності, можливо навіть сказати що без рентабельності підприємства неможливо досягти фінансово стійкого стану підприємства, тому показникам рентабельності потрібно приділити додаткову увагу.

Однією з ключових характеристик успішності бізнесу є рентабельність. Позитивна динаміка рентабельності за періодами свідчить про ефективність господарських рішень у поточному періоді та перспективність реалізації проєктів економічного й соціального спрямування в майбутньому. Показники рентабельності є критерієм якості системи управління та індикатором інвестиційної привабливості підприємства [21].

Порівняно з іншими показниками, показникам рентабельності притаманні такі переваги:

1. Ці показники дають широкі можливості для порівняння, зіставлення різних абсолютних показників, що характеризують обсяги виробничо-господарської діяльності підприємства з різними видами прибутку, що дає змогу здійснювати об'єктивне оцінювання.

2. Ці показники дають змогу зіставляти у динаміці діяльність різних структурних підрозділів підприємства [58].

Існує три підходи до розрахунку показників рентабельності: витратний; дохідний; ресурсний. Залежно від того, з чим порівнюється показник прибутку, виділяють наступні групи показників рентабельності:

- показники, що базуються на витратному підході – рентабельність продукції, рентабельність операційної, господарської та інвестиційної діяльності;

- показники, що характеризують прибутковість продажів – валова і чиста рентабельність продажів;

– показники, що базуються на ресурсному підході – рентабельність сукупних активів, або загальна, рентабельність власного капіталу, основних засобів тощо [51].

Ключові показники рентабельності, що можуть використовуватися у процесі аналізу фінансових результатів, наведено у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Показники оцінки рентабельності підприємства [51]

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Оптимальне значення	Економічна суть
Рентабельність продаж	Відношення прибутку від операційної діяльності до виручки від реалізації	Більше 20 %; має тенденцію до збільшення	Показує частку операційного фінансового результату у виручці від реалізації
Рентабельність операційної діяльності	Відношення прибутку від операційної діяльності до повної собівартості	Більше 20 %; має тенденцію до збільшення	Показує роль операційної діяльності у собівартості виробленої продукції
Рентабельність діяльності	Відношення чистого прибутку до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції	Більше 20 %; має тенденцію до збільшення	Показує наявність можливостей підприємства до відтворення та розширення виробництва і характеризує прибутковість діяльності підприємства
Рентабельність діяльності до оподаткування	Відношення прибутку від усіх видів діяльності до оподаткування до повної собівартості	Більше 20 %; має тенденцію до збільшення	Показує частку прибутку до оподаткування у собівартості виробленої продукції, характеризує вплив оподаткування на прибутковість фірми
Рентабельність капіталу	Відношення прибутку від усіх видів діяльності до оподаткування до вартості активів	Більше 20 %; має тенденцію до збільшення	Характеризує ефективність сформованих активів
Рентабельність власного капіталу	Відношення чистого прибутку до власного капіталу	Більше 20 %; має тенденцію до збільшення	Показує частку чистого прибутку у власному капіталі та характеризує ефективність вкладення коштів у підприємство
Рентабельність активів	Відношення чистого прибутку до активів підприємства	Більше 20 %; має тенденцію до збільшення	Показує обсяг чистого прибутку на одну гривню активів та характеризує ефективність використання активів

Крім визначених, існують також й інші показники рентабельності, які

можуть використовуватися залежно від аналітичних цілей.

Саме завдання розрахунку та оцінки окремих показників рентабельності визначають показники результатів (чисельник формули) та знаменник, що обумовлюють як показник витрат, який може також бути результатом. Показники результату, як і показники витрат, можуть бути різноваріантними [51].

Також потрібно відмітити, що рентабельність – не абсолютна сума прибутку, який отримало підприємство, а відносний показник, що вважається рівнем прибутковості, який можна виміряти в коефіцієнтах або відсотках. Показники рентабельності – це відносні характеристики фінансових результатів і ефективності діяльності підприємства. Показники рентабельності, якщо порівнювати з абсолютними показниками прибутку, мають такі переваги, як більш широкі можливості порівняння (співвідношення абсолютних показників прибутку підприємств із різними обсягами діяльності, кількістю персоналу тощо не дає можливості проводити об'єктивну оцінку), а також інфляційні процеси менше впливають на показники рентабельності [47].

Розрахунок показників рентабельності надає можливість менеджменту підприємства визначити оптимальний рівень рентабельності. Рентабельність у довгостроковій перспективі дозволить підприємству, яке зуміє її досягти, бути гнучким до викликів у короткостроковому періоді. Оптимальний рівень рентабельності спочатку дозволить підприємству сформувати резерви, а згодом буде свідчити не лише про наявність прибутку, але й про можливість його використання в перспективі.

Досить простим методом аналізу взаємозв'язку між витратами діяльності, обсягами виробництва і реалізацією та ціною є аналіз «витрати – обсяг – прибуток», або скорочено CVP-аналіз (Cost – Volume – Profit).

У процесі здійснення CVP-аналізу стає можливим розрахунок витрат для прийняття оперативних рішень. Даний метод часто називають «ВЕР-аналіз» (аналіз точки беззбитковості).

Аналіз беззбитковості – аналітичний підхід до вивчення взаємозв'язку між

витратами і доходами при різних обсягах господарської діяльності, що відіграє важливу роль в обґрунтуванні управлінських рішень, які приймаються в бізнесі. Аналіз беззбитковості побудований на основі розподілу витрат на змінні та постійні, а також обчислення точки беззбитковості, що визначає критичний обсяг продажу (діяльності), за якого доходи суб'єкта господарювання дорівнюють його витратам (маржинальний дохід дорівнює загальним постійним витратам). Точка беззбитковості може бути виражена у натуральних, грошових одиницях або у відсотках до нормальної потужності [36].

CVP-аналіз дозволяє ефективно розв'язати задачі щодо оцінки прибутковості окремих видів продукції, встановлення запасу «міцності» підприємства, визначення критичних значень постійних і змінних витрат і цін на продукцію з урахуванням знижок для отримання цільового валового прибутку, а також допомагає у прийнятті обґрунтованих рішень щодо збільшення виробничих потужностей підприємства за рахунок нових або модернізації існуючих.

Розрахунок точки беззбитковості проводиться за формулою:

$$Q = FC / (P - AVC), \quad (1.1)$$

де Q - точка беззбитковості (обсяг продажів); FC - сума постійних видатків; P - ціна за одиницю продукції; AVC - змінні видатки на одиницю продукції.

Точка беззбитковості дозволяє визначити, як зміняться фінансові результати в разі зміни обсягів виробництва (реалізації) продукції, цін, структури асортименту. Насправді, визначення точки беззбитковості є лише складовою CVP-аналізу, який дає можливість визначити також такі показники, як:

- Коефіцієнт маржинального доходу – відношення суми покриття до чистої виручки від реалізації в розрізі окремих видів продукції:

$$КМД = (Виручка - Змінні витрати) / Виручка \quad (1.2)$$

- Середньозважений коефіцієнт маржинального прибутку – розраховується в разі виробництва та реалізації декількох видів продукції. Обчислюється як

відношення загального маржинального прибутку до чистої виручки:

$$\text{СКМД} = \frac{\sum \text{КМД на од. } i\text{-го виробу} \times \text{Питома вага } i\text{-го виробу в заг. дох. від реалізації}}{\text{дох. від реалізації}} \quad (1.3)$$

- Маржа безпеки – полягає у визначенні зміни фінансових результатів у разі, якщо зміниться один або декілька факторів, що впливають на обсяги реалізації чи витрат; показує, на скільки можна скоротити обсяги реалізації, не зазнаючи збитків [36]:

$$\text{МБ\%} = \frac{(\text{Запланований прибуток від продажу} - \text{Прибуток при беззбитковій реалізації})}{\text{Запланований прибуток від продажу}} \quad (1.4)$$

Незважаючи на свою простоту і зручність у CVR-аналізі є великий недолік. CVR-аналіз можливо використовувати лише на підприємствах, на яких є чіткий поділ витрат на постійні і змінні та стійкий асортимент. Обмеження звужують галузі застосування даного виду аналізу на стратегічно важливих сферах та тих, що розвиваються. Якщо раніше більшість вчених віддавали прихильність CVR-аналізу, то зараз все більше науковців ставлять під сумнів потребу в його використанні і актуальність застосування на сучасних підприємствах [36].

Проведення аналізу фінансового стану допомагає побачити сьогоdnішній стан підприємства. Якщо за результатом аналізу фінансового стану ми можемо побачити проблеми з показниками фінансової стійкості ми можемо розпочати застосовувати наступні кроки механізму забезпечення стійкого фінансового стану підприємства.

Для цього необхідно визначити, які з показників фінансової стійкості є задовільними / незадовільними, та з'ясувати, які чинники впливають на них найбільше, враховуючи як і внутрішні так і зовнішні чинники.

Для цього доцільно використовувати методику SWOT-аналізу.

SWOT-аналіз – метод структурованого планування, який використовується для оцінки сильних і слабких сторін, можливостей і внутрішніх загроз проекту чи організації (установи / держави) [53].

SWOT-аналіз може бути застосований як і в кризовій ситуації, так і до

окремих продукту, місця, галузі або навіть до людини, коли потрібно прийняти рішення для досягнення певної мети. Насправді йдеться про визначення мети організації (установи / держави) чи проекту, що аналізується, та ідентифікація внутрішніх й зовнішніх факторів, які вважаються сприятливими чи несприятливими для досягнення головної мети [53].

Цей інструмент використовується для визначення статусу й позиції організації (установи / держави) чи окремої особи стосовно їх зовнішнього середовища та їхньої поточної ролі. Його можна використовувати як основу для довгострокового планування, або як інструмент стратегічного управління. Фактори, що підлягають аналізу можуть бути на макро або мікро (наприклад, інституційний чи індивідуальний) рівнях [53; 77].

Залежно від обсягу та масштабу поточного завдання для кожного фактора можна визначити:

- Які фактори зараз мають найбільше значення?
- Які фактори не втратять своєї актуальності (важливості) за кілька років?
- Які фактори впливають на будь-які зміни?

Після того як ми визначили найбільш впливові показники на фінансову стійкість, нам потрібно розглянути, на які з цих чинників ми можемо вплинути. Чим більше так важелів впливу ми знайдемо, тим більше у нас буде варіантів при розробці стратегії, яка допоможе обраному підприємству.

Після проведення частини аналізу потрібно розробити дієві кроки для покращення показників фінансової стійкості. Потрібно розробити комплексний підхід до вирішення знайдених проблем, це сприятиме підвищенню ефективності функціонування підприємства та формуванню позитивних тенденцій його розвитку.

Аналіз фінансового стану підприємства є одним з ключових етапів циклу управлінських завдань у сфері забезпечення його фінансової стійкості. Крім стандартних методів і підходів фінансового аналізу, у процесі аналізу фінансового стану використовуються і специфічні методичні підходи, визначені особливістю даного економічного явища. До найбільш поширених прикладних методик аналізу

фінансового стану підприємства відносяться: розрахунок показників фінансової стійкості та рентабельності як узагальнюючих критеріїв ефективності формування фінансових результатів; аналіз беззбитковості (CVP-аналіз), що уможливлює розуміння взаємозв'язку між структурою витрат, обсягами діяльності та прибутковістю підприємства. Водночас, комплексний підхід до проведення аналізу фінансового стану передбачає поєднання зазначених та інших методик відповідно до потреб управлінського персоналу підприємства.

1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління фінансовим станом підприємства

Важливим компонентом будь-якої управлінської діяльності, у тому числі забезпечення стійкого фінансового стану, є її інформаційне та нормативно-правове забезпечення.

Серед чинних в Україні офіційних методик діагностики фінансового стану доцільно визначити:

1. Методику проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджену наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.1997р. №81. Ця методика охоплює всі основні напрями фінансово-господарської діяльності підприємства та її кінцевий висновок дає змогу визначитись про подальший фінансово-економічний стан та перспективи суб'єкта господарювання. Недоліками є обмеженість через конкретну цілеспрямованість методики та суб'єктивність висновків експерта, але за кількістю наявних показників, обсягом охоплення аспектів діяльності підприємства та сукупною трудомісткістю процесу оцінки її можна вважати найбільш оптимальною для замовників та виконавців.

У Методиці визначено ключові інформаційні джерела для проведення аналізу фінансового стану підприємства, розглянуто порядок проведення такого аналізу та визначено сукупність показників з методикою їх розрахунку для надання характеристики фінансовому стану підприємства.

2. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені Наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. №14 у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. №1361. Перевагою зазначених рекомендацій є те, що в них наведені чіткі ознаки фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства та приховуваного банкрутства, відсутні громіздкі розрахунки. Їхнім недоліком є обмеженість через цілеспрямованість методики, а також те, що спеціальну увагу сфокусовано лише на декількох важливих фінансових показниках, техніці їх розрахунку та оцінці ймовірного банкрутства. Ці рекомендації здебільшого призначені для використання в процесі провадження справи про банкрутство, до якого залучаються судді, що не мають спеціальної економічної освіти.

У Методичних рекомендаціях визначено об'єкти та суб'єктів аналізу, основні джерела інформаційного забезпечення та запропоновано розділи звіту за результатами проведення аналізу фінансово-господарської діяльності неплатоспроможного підприємства. У Рекомендаціях також розглянуто основні напрями проведення детального аналізу фінансово-господарської діяльності, а також запропоновано перелік показників, за якими проводиться дослідження.

3. Методику аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затверджену Наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. №170 [39]. В цій методиці вперше були враховані галузеві особливості при визначенні нормативів коефіцієнтів оборотності активів, рентабельності діяльності та рентабельності власного капіталу.

У зазначеній Методиці визначено ключові складові фінансового аналізу підприємства, джерела інформації та визначено ключові напрями аналізу фінансового стану. Запропоновано також порядок розрахунку ключових показників. Окремо слід відзначити факторний аналіз як методичний прийом, що пропонується в рамках зазначеної методики. Важливою перевагою Методики є також можливість виведення інтегральної оцінки ефективності

управління за допомогою наведеної шкали переведення розрахункових значень індивідуальних показників у бальні оцінки.

4. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26.01.2001р, №49/121. В цьому Положенні основну увагу приділено показникам оцінки майнового стану підприємства та показникам ліквідності та платоспроможності, детально розглядаються та вивчаються показники оцінки ділової активності (оборотності). При цьому досить розгорнуто аналізуються показники рентабельності, тобто слід зазначити, що дана методика є однією з найбільш детальних та таких, що надають можливість комплексно та розгорнуто оцінити фінансовий стан досліджуваного господарюючого суб'єкта. Але у Положенні № 49/121 розроблено тільки єдині нормативні значення для підприємств різних видів економічної діяльності, відсутня сегментація рівнів фінансової стійкості та зміст і порядок проведення аналізу виробничо-господарської діяльності.

В цілому, у Положенні ідентифіковано поняття «фінансовий стан» підприємства, визначено такі його прояви, як задовільний та незадовільний фінансовий стан. Також визначено мету та порядок проведення аналізу фінансового стану, запропоновано порядок оформлення результатів такого аналізу. У додатках до Положення наведено порядок розрахунку ключових показників та форми таблиць, які доцільно розмістити у підсумковому звіті.

5. Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара, затверджений Наказом Міністерства фінансів України 14.07.2016 р. № 616. Зазначений Порядок ідентифікує основні інформаційні джерела, які вимагаються для проведення оцінки фінансового стану

підприємства. Порядком визначено, що оцінка фінансового стану потенційного бенефіціара, який складає звітність відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, здійснюється шляхом присвоєння йому класу залежно від значення інтегрального показника фінансового стану. Методичною основою визначення інтегрального показника фінансового стану є метод багатфакторного дискримінантного аналізу. Перевагою зазначеного Порядку є наявність альтернативних моделей для оцінки фінансового стану. Вибір моделі інтегральної оцінки залежить від виду діяльності бенефіціара та його належності до великих (середніх) чи малих підприємств. У нормативному документі запропоновано різні моделі для великого та середнього і малого бізнесу. Серед ключових видів економічної діяльності, для яких порядок розрахунку відрізняється, виділено сільське господарство, виробництво харчових продуктів та напоїв, переробну промисловість, добувну промисловість, будівництво, торгівлю, транспорт, фінансову та страхову діяльність, інформацію та телекомунікації. Перевагою також є наведений порядок розрахунку ключових показників та критерії для інтерпретації значень інтегрального показника, за якими можна визначити клас позичальника.

В цілому, варто відмітити, що Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара є найбільш комплексним та сучасним документом нормативного характеру, що регламентує особливості діагностики фінансового стану підприємств.

Зазначені нормативні документи висвітлюють загальні напрями аналізу та встановлюють основні методичні засади проведення діагностики фінансового стану підприємств. Різниця між вищеназваними методиками полягає в обсязі, глибині охоплення напрямів діяльності підприємства, що підлягають

дослідженню. Вищезазначені методичні підходи мають характерні недоліки, обумовлені сферою їх вживання і спрямованості. Їх загальний недолік полягає в тому, що критичні значення показників не враховують специфіки діяльності підприємства (галузі) і розвитку зовнішніх економічних умов.

Цільове призначення цих нормативних документів - надання методичної допомоги фахівцям і спеціалістам стосовно прийняття рішення про визнання структури балансу підприємства задовільною (незадовільною), підприємства – платоспроможним (неплатоспроможним), оцінки результатів господарської діяльності, виявлення факторів, які позитивно чи негативно вплинули на показники роботи підприємства.

Не менш важливим для діагностики фінансового стану є і інформаційне забезпечення.

Потреби діагностики фінансового стану забезпечуються нормативно-довідковими, плановими та обліковими інформаційними ресурсами. Комплексне їх використання забезпечує оцінку діяльності підприємства в динаміці, рівня виконання плану, обґрунтованості планових показників та діагностику досягнення нормативного сценарію господарювання. Основною складовою інформаційного забезпечення фінансового аналізу є фінансова звітність.

Складання фінансової звітності в Україні регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Особливості відображення об'єктів майнового потенціалу у бухгалтерському обліку регламентує Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» № 996-14 від 16.07.1999 р. визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Цей Закон поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також на представництва

іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно з законодавством.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Загальні вимоги до фінансової звітності» – визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, зокрема під час формування інформації про виробничі запаси. Цим Положенням (стандартом) визначаються зміст і форма звітності підприємства. А загальні вимоги до розкриття її статей наведено в Методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 року № 433. З прийняттям Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р., відмінено дію П(С)БО 1–5.

План рахунків бухгалтерського обліку застосовується підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (крім банків і бюджетних установ) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій, відділень та інших відособлених підрозділів юридичних осіб.

Основним документом фінансової звітності є Баланс. Баланс сформовано у горизонтальному одноступеневому форматі і складається він з двох таблиць (актив і пасив), залишки в яких вказують на дві дати (початок і кінець року), що забезпечує аналітичність цієї форми фінансової звітності.

Для прийняття управлінських рішень лише аналізу показників балансу недостатньо, а тому використовують інші форми звітності, насамперед Звіт про фінансові результати. Цей звіт зіставляє доходи і витрати, понесені за звітний період заради одержання доходів. Оскільки форма звіту надає інформацію про доходи і витрати, які не збігаються з грошовими надходженнями, виникає необхідність у складанні Звіту про рух грошових коштів та Звіту про власний капітал.

Отже, нормативно-правове та інформаційне забезпечення діагностики фінансового стану відіграють вкрай важливу роль при організації відповідного процесу. Нормативне забезпечення представлене офіційно затвердженими методиками проведення аналізу фінансового стану підприємства, натомість основним інформаційним забезпеченням є фінансова звітність підприємства, зокрема Баланс та Звіт про фінансові результати.

Висновки до розділу 1

Узагальнення теоретичних основ механізму забезпечення стійкого фінансового стану підприємства надало можливість сформулювати наступні висновки.

Фінансова стійкість підприємства – це комплексна характеристика стану організації, яка відображає її здатність протистояти будь-яким фінансовим загрозам, та можливість його розвитку. Контроль над фінансовою стійкістю є одним з головних завдань менеджменту, недостатній рівень фінансової стійкості ставить підприємство у небезпеку, при цьому занадто великий рівень може зменшувати дохід підприємства.

Механізм забезпечення стійкого фінансового стану підприємства – це сукупність методів, форм, інструментів, прийомів, важелів, що впливають на його формування. Він складається з таких взаємопов'язаних елементів: фінансові важелі, методи, інструменти, нормативно-правове та інформаційне забезпечення.

Аналіз фінансового стану підприємства є одним з ключових етапів циклу управлінських завдань у сфері забезпечення його фінансової стійкості. Крім стандартних методів і підходів фінансового аналізу, у процесі аналізу фінансового стану використовуються і специфічні методичні підходи, визначені особливістю даного економічного явища. До найбільш поширених прикладних методик аналізу фінансового стану підприємства відносяться: розрахунок показників фінансової стійкості та рентабельності як узагальнюючих критеріїв ефективності формування

фінансових результатів; аналіз беззбитковості (CVP-аналіз).

Нормативно-правове та інформаційне забезпечення діагностики фінансового стану відіграють вкрай важливу роль при організації відповідного процесу. Нормативне забезпечення представлене офіційно затвердженими методиками проведення аналізу фінансового стану підприємства, натомість основним інформаційним забезпеченням є фінансова звітність підприємства, зокрема Баланс та Звіт про фінансові результати.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «НАЛТЕКС»

2.1. Організаційно-управлінський аналіз ТОВ «НАЛТЕКС»

Історія ТОВ «НАЛТЕКС» починається ще до заснування підприємства. 7 травня 2004 р. Народовська Тетяна Миколаївна і Народовський Олександр Анатолійович заснували свою пекарню і почали випускати продукцію під торговою маркою "Наш смак". А 4 червня 2008 року вони разом заснували ТОВ «НАЛТЕКС» і до сьогоднішнього дня випускають свою продукцію під торговою маркою «Наш смак».

ТОВ «НАЛТЕКС» зареєстроване за адресою Україна, 13133, Житомирська обл., Житомирський р-н., село Старий Любар, вул. Кантемирівська, будинок 1.

Виробництво також знаходиться за адресою Україна, 13133, Житомирська обл., Житомирський р-н., село Старий Любар, вул. Кантемирівська, будинок 1.

Під час заснування розмір статутного капіталу склав 2 751 698,90 грн. З них 75% або 2 063 774,00 грн було внесено до статутного фонду Народовським Олександром Анатолійовичем і 25% або 687 924,90 грн Народовською Тетяною Миколаївною.

На сьогоднішній день ТОВ «Налтекс» продовжує виготовляти продукцію під торговою маркою «Наш Смак», яка відповідно до Класифікації видів економічної діяльності (ДК 009:2010), затвердженої Наказом Держспоживстандарту України №457 від 11.10.2010 р. відноситься до розділу

КВЕД 10.72 Виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання.

Додатковими видами діяльності ТОВ «НАЛТЕКС» відповідно до КВЕД є:

10.71 Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання.

46.36 Оптова торгівля цукром, шоколадом і кондитерськими виробами.

47.19 Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах.

Забезпечення ефективного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання передбачає формування відповідної організаційної структури управління. Спрощено структуру управління ТОВ «НАЛТЕКС» представлено на рис. 2.1.

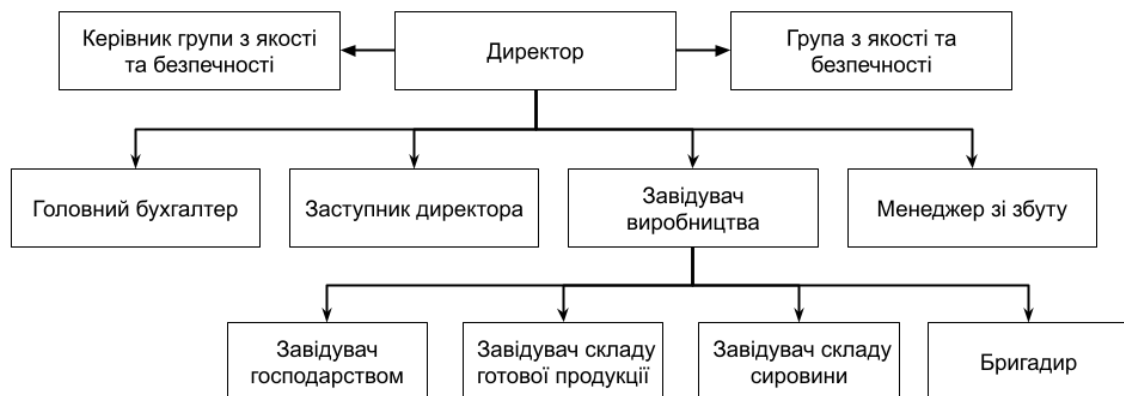

Рис. 2.1. Організаційна структура управління ТОВ «НАЛТЕКС»

Організаційна структура управління ТОВ «НАЛТЕКС» є лінійно-функціональною. Вона складається із різних підрозділів, систем, підсистем та рівнів управління. Такий склад структури управління забезпечує делегування задач та обов'язків в керівній структурі установи.

Функціональні структурні підрозділи перебувають у підпорядкуванні головного лінійного керівника. Свої рішення керівники функціональних підрозділів проводять у життя через головного керівника або (в межах своїх повноважень) безпосередньо через відповідних керівників служб-виконавців. Таким чином, лінійно-функціональна структура містить у собі спеціальні підрозділи при лінійних керівниках. У складі установи є служби, відділи, склади.

Керівником організації ТОВ «НАЛТЕКС» є Народовський Олександр Анатолійович.

Основну інформацію про ТОВ «НАЛТЕКС» наведено у табл. 2.1.

На сьогоднішній день ТОВ "НАЛТЕКС" виготовляє 99 видів продукції.

Печиво розподілено по наступним групам:

1. Печиво пісочне
2. Печиво пісочне з начинкою
3. Печиво пісочне у шоколадній глазурі
4. Кекси
5. Пісне печиво

Продукція з підприємства фасуються у гофрокартонні ящики вагов від 0,4 до 3,0 кг.

Таблиця 2.1

Загальні відомості про підприємство

Скорочена назва	ТОВ «НАЛТЕКС»
ЄДРПОУ	35365890
Юридична адреса	13133, Житомирська обл., Любарський район, село Старий Любар, вул. Кантемирівська, будинок 1
КАТОТТГ	UA18040290450071886
Галузева належність	10.72 Виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання
Керівник	Народовський Олександр Анатолійович

Для ТОВ «НАЛТЕКС» якість продукції являється однією з найважливіших цілей виробництва. Слоганом торгової марки «Наш смак» є «готуємо як для себе».

Уся продукції ТОВ «НАЛТЕКС» проходить надзвичайно складний контроль якості продукції. Це важливо для підтримання властивостей продукції.

ТОВ «НАЛТЕКС» здійснення виготовлення продукцію за контрольованих

умов. Ці умови складають:

- а) наявність задокументованої інформації, яка визначає опис продукції і її характеристик;
- б) наявність і використання належних ресурсів для моніторингу та вимірювання;
- в) запровадження робіт з моніторингу та вимірювання на визначених стадіях для перевірки того, що критерії контролю процесів, або виходів, а також критерії приймання продукції задоволено;
- г) використання придатної інфраструктури та середовища для функціонування процесів;
- д) призначення компетентного персоналу, охоплюючи будь-яку необхідну кваліфікацію;
- є) запровадження дій щодо запобігання помилкам, зумовленим людським чинником.

Підприємство аналізує та контролює зміни у виготовленні продукції у ступінь, потрібний для забезпечення постійної відповідності вимогам. Підприємство забезпечує збереження відповідності продукції протягом виконання внутрішніх операцій і постачання в пункт призначення.

Підприємство здійснює лише операційну діяльність. Фінансова та інвестиційна діяльність протягом досліджуваних періодів не здійснювалися. Структуру доходів ТОВ «НАЛТЕКС» представлено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Структура доходів ТОВ «НАЛТЕКС»

Стаття доходів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+/-	%	п.с.
Чистий дохід	15666,0	92,2	19973,0	99,3	27509,0	93,2	11843,0	75,6	1
Інші операційні доходи	1326,0	7,8	131,0	0,7	2018,0	6,8	692	52,2	-1
Разом	16892,0	100,0	20104,0	100,0	29527,0	100	12365	73,2	0

За результатами аналізу даних, наведених у табл. 2.2 відмітимо велике зростання загального доходу ТОВ “НАЛТЕКС” на 11843 тис. грн. або на 75,6 %. Найбільша питома вага у 2021 р. припадає на чистий дохід (99,3 %). Водночас, можемо побачити значну частку інших операційних доходів у 2020 р і 2022 р. У 2020 р. це пов’язано із реалізацією частини виробничих запасів внаслідок скорочення обсягів діяльності через коронавірусну кризу. У 2022 р. це пов’язано із реалізацією частини виробничих запасів внаслідок війни.

На підприємстві ТОВ «НАЛТЕКС» впроваджено систему управління якістю та безпечністю харчової продукції у відповідності з вимогами ISO 9001 та ISO 22000, основні критерії щодо закупівлі сировини:

1. якість;
2. вартість;
3. договірні умови;
4. доставка.

ТОВ “НАЛТЕКС” забезпечене усім потрібним обладнанням та інвентарем, необхідним для виробничого процесу. Також ТОВ “НАЛТЕКС” постійно оновлює свій виробничий потенціал для покращення продукції.

На сьогоднішній день технічні ресурси підприємства представлені наступним чином:

- кондитерський цех;
- машина для підготовки глазури AGNE;
- автомат по виробництву кексів HDM;
- глазурувальна машина VENONA;
- машина відсадна-дозуюча ОТПМ-2-1;
- міксер TEXNO 60;
- міксер планетарний PL120NVAREA;
- пакувальна машина MODULAR 50S;
- пакувальна машина MINI;
- піч ротаційна газова;
- формуюча машина Unimac XL800/DRN DS;

- десятипоршневий серво дозатор PDSN10;
- допоміжне обладнання.

Для забезпечення господарської діяльності підприємство залучає відповідні матеріальні та технічні ресурси. Основними постачальниками ресурсів ТОВ «НАЛТЕКС» є:

1. Основні постачальники сировини: ТОВ «Агрофірма «Біркофф»; ТОВ «Дельта Вільмар Україна»; ТОВ «Шоколадна компанія МИР»; ТОВ «ЯСЕНСВІТ», ПП «Михалич і Ко».

2. Основні постачальники послуг: ТОВ «Житомирська обласна Енергопостачальна компанія»; ТОВ «ЖИТОМИРГАЗ ЗБУТ».

3. Основні постачальники пакувальних матеріалів: ТОВ «Ельграф»; ТОВ «ІМПАП»; ТОВ «Манупакеджинг Україна».

Високий рівень якості продукції та технічного забезпечення виробничих процесів обумовили лояльність споживачів до продукції підприємства. Також підприємство ТОВ «НАЛТЕКС» на постійній основі аналізує ринок кондитерських виробів і конкурентів. За допомогою цього ТОВ «НАЛТЕКС» може проводити безперервний темп розробки та виведення на ринок нових видів продукції. Ключовими конкурентами підприємства є: ТОВ «САЛЕКС АБСОЛЮТ», ПРАТ «ХАРЧОПРОДПАКУВАННЯ», ТОВ ФІРМА «ГРОНО».

За допомогою постійного удосконалення асортименту і постійного оновлення обладнання ТОВ «НАЛТЕКС» змогло досягнути надзвичайно високої якості своєї продукції.

ТОВ «НАЛТЕКС» має максимальні потужності виробництва продукції до 60 тонн продукції в місяць, фактичне виробництво продукції станом на вересень 2023 р. складає 39 тонн продукції в місяці.

Так, за 2020 рік ТОВ «НАЛТЕКС» виготовило 403,3 т продукції, за 2021 р. - 426,8 т, а за 2022 р. - 401,0 т. продукції.

Середньорічна кількість працівників ТОВ «НАЛТЕКС» за 2022 рік склала 48 осіб. ТОВ «НАЛТЕКС» вважає саме своїх працівників і свою продукцію своєю головною гордістю.

Продукція торгової марки "Наш смак" реалізується на території 13 областей України та на території республіки Республіки Молдова. Частка продукції ТОВ «НАЛТЕКС», яка відвантажується на експорт, складає 30% - 50%.

Збутова мережа ТОВ «НАЛТЕКС» орієнтована на канали збуту по моделі В2В, а саме організацію оптових продажів продукції дистриб'юторам, які забезпечують доставку продукції до кінцевого споживача. З ключовими партнерами укладено контракти на поставки печива. Контракти підписані з ПП «Юніон Трейд Плюс» м. Одеса, ТзОВ «Родина» м. Львів, ПП ТД «Солодкий світ» м. Вінниця, ТОВ «Світ лайф» м. Рівне, Azamet Grup (Республіка Молдова)

Найбільшу любов клієнтів ТМ «Наш смак» отримали: «Бісквітка з молоком згущеним», «Задавака», «Завитушки з кокосовою стружкою».

ТОВ «НАЛТЕКС» змогло за 19 років завоювати привабливу ділову репутацію серед покупців саме за допомогою якості своєї продукції. За цей час ТОВ «НАЛТЕКС» виросло з маленької сімейної пекарні до великого виробництва, що реалізує свою продукцію по всій території України і за кордоном. Підприємство продовжує свій розвиток, з кожним роком покращуючи виробництво, асортимент і якість своєї продукції.

2.2. Діагностика економічного стану підприємства

Діагностика фінансового-економічної діяльності підприємства є важливою частиною для формування висновків щодо стану та умов функціонування суб'єкта господарювання. Тож наступним кроком аналізу ТОВ «НАЛТЕКС» проведемо аналіз за наступними напрямками:

- основні показники діяльності підприємства;
- характеристика майна підприємства та джерел його формування за балансом;
- механізм формування фінансових результатів діяльності підприємства
- динаміка показників оцінки фінансового стану підприємства.

У табл. 2.3 наведені ключові показники діяльності підприємства за 2020-2022 рр.

Відповідно до даних табл. 2.3 можемо зробити наступні висновки. Чистий дохід за період від 2020 р. до 2022 р. зріс на 11943 тис. грн. або на 76,72%, що являється позитивною динамікою. Валовий прибуток також має позитивну динаміку і за період від 2020 р. до 2022 р. він зріс на 2369 тис. грн. або на 74,29 %. Чистий фінансовий результат за цей період характеризується вкрай позитивною динамікою до зростання - на 1431 тис. грн. або на 147,68 %.

Таблиця 2.3

Основні показники діяльності підприємства

№	Показник	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
		2020	2021	2022	+/-	%
1	Чистий дохід тис. грн.	15566	19973	27509	11943	76,72
2	Валовий прибуток тис. грн.	3189	2436	5558	2369	74,29
3	Чистий прибуток тис. грн.	969	-1097	2400	1431	147,68
4	Середньорічна вартість активів тис. грн.	12424	12727	14 818	2 394	19,27
5	Середньорічна вартість необоротних активів тис. грн.	5560	5821	6383	823	14,80
6	Середньорічна вартість оборотних активів тис. грн.	6864	6906	8435	1571	22,89
7	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	47	49	48	1	2,13
8	Фондовіддача	3,42	4,23	5,76	2,34	68,42
9	Фондомісткість	0,29	0,24	0,17	-0,12	-41,38
10	Фондоозброєність тис. грн/ос	96,72	96,33	99,53	2,81	2,91
11	Продуктивність праці тис. грн/ос	331,19	407,61	573,10	241,91	73,04
12	Коеф-т оборотності оборотних активів	2,26	2,89	3,26	1	44,25

При цьому якщо порівнювати з показником 2021 року ми зможемо побачити ще більше зростання, а саме на 3497 тис. грн. і виходу від чистого збитку до чистого прибутку, це сталося у першу чергу саме через високе зростання чистого доходу і валового прибутку у 2022 р. З цього ми можемо зробити висновок, що підприємство змогло подолати деякі з негативних сторін у 2022 р.

Середньорічна вартість активів з 2020 р. до 2022 р. також показує позитивну динаміку. В порівнянні між 2020 р. і 2022 р. ми можемо побачити приріст в 2394 тис. грн. або на 19,27%. Середньорічна вартість необоротних активів має також позитивну динаміку і між 2020 р. і 2022 р. був приріст на 823 тис. грн або на 14,80%. Також спостерігається зростання середньорічної вартості оборотних активів на 1571 тис. грн. або на 22,89 %. Якщо ми порівняємо показники 2020 і 2021 року, ми можемо побачити, що майже як такого зростання і не було (досліджувані показники за цей період зросли на 303 тис.грн., 261 тис.грн. і на 42 тис. грн. відповідно) з цього ми можемо зробити висновки що така позитивна динаміка сталася саме під час 2022 року.

Середньооблікова чисельність працівників від 2020 р. до 2022 р. зросла на 1 особу або на 2,13 %, що є незначним зростанням у діяльності підприємства.

Фондовіддача з 2020 р. до 2022 р. зросла на 2,34 пункти або на 68,4 %, що свідчить про сильне збільшення ефективності використання основних засобів підприємства. Фондомісткість є оберненим показником до фондовіддачі і цей показник знизився на 0,12 п. або 41,38%. В загальному це є дуже позитивною динамікою для підприємства. Фондоозброєність має позитивну динаміку з 2020 р. до 2022 р. і цей показник показує незначне зростання на 2,91 тис. грн. на особу або на 2,91%. Продуктивність праці також має позитивну динаміку і з 2020 р. до 2022 р. зросла на 241,91 тис. грн. на особу або на 73,04%, що є високим підвищенням показника. Коефіцієнт оборотності оборотних активів з 2020 р. до 2022 р. зріс на 1 пункт або на 44,25% що також є позитивною динамікою. Загалом, позитивні тенденції до зростання показників ефективності обумовлені сильним зростанням чистого доходу підприємства.

Основою для забезпечення функціонування будь-якого підприємства є його майно. Характеристику майна та джерел його формування за балансом наведено у табл. 2.4.

На основі наведених у табл. 2.4 даних можемо зробити наступні висновки. Загальна вартість майна ТОВ “НАЛТЕКС” зросла на 5604 тис. грн. або на 47,84%, що свідчить про значні тенденції до розширеного відтворення. Необоротні активи від 2020 р. до 2022 р. зросли на 1124 тис. грн. або на 20,64%. Це є позитивною динамікою для підприємства. Основні засоби зросли на 115 тис. грн. або на 2,55%. Враховуючи ріст необоротних активів таке зростання є досить слабким. Оборотні активи за досліджуваний період показують зростання на 3058 тис. грн. або на 39,80%.

Таблиця 2.4

Характеристика майна підприємства та джерел його формування за
балансом

Показники	на 31.12.2020 р.		на 31.12.2021 р.		на 31.12.2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	тис. грн.	питома вага	тис. грн.	питома вага	тис. грн.	питома вага	+/-	%	п.с.
Активи									
1. Необоротні активи	5452	41,51	6190	50,25	6576	37,97	1124	20,62	-3,54
в тч. основні засоби	4508	34,32	4932	40,04	4623	26,70	115	2,55	-7,62
2. Оборотні активи	7683	58,49	6129	49,75	10741	62,03	3058	39,80	3,54
в тч. запаси	866	6,59	1771	14,38	2165	12,50	1 299	150,00	5,91
Деб. заборгованість	3923	29,87	2724	22,11	1441	8,32	-2482	-63,27	-21,55
Грошові кошти	2893	22,03	1542	12,52	6155	35,54	3262	112,75	12,51
Пасиви									
1. Власний капітал	11484	87,43	10387	84,32	12787	73,84	1303	11,35	-13,59
в т.ч. зареєстрований	2752	20,95	2752	22,34	2752	15,89	0	0	-5,06

капітал									
нерозподілений прибуток	8601	65,48	7504	60,91	9904	57,19	1303	15,15	-8,29
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	1651	12,57	1932	15,68	4530	26,16	2879	174,38	13,59
БАЛАНС:	11713	100,00	13135	100,00	17317	100,00	5604	47,84	0

Зокрема, запаси за період від 2020 р. до 2022 р. зросли на 1299 тис. грн. або на 150,0%, що призвело до зростання питомої ваги на 5,91 п.с. Ми можемо побачити сильне зростання запасів як і у 2021, так і у 2022 році, що свідчить про те, що підприємство не має змоги продати усю свою продукцію. Це є дуже негативною динамікою.

Дебіторська заборгованість за період від 2020 р. до 2022 р. знизилася на 2482 тис. грн. або на 63,27%, цей показник показав найбільший спад по питомій вазі, а саме на 21,55 п.с. це свідчить про зниження періоду погашення заборгованості та є позитивною тенденцією.

Грошові кошти за період від 2020 р. до 2022 р. зросли на 3262 тис. грн. або на 112,75%, що призвело до збільшення питомої ваги на 12,51 п.с. При цьому якщо ми подивимося на показник 2021 р. ми можемо побачити що з 2021 р. грошові кошти зросли на 4613 тис. грн. або у 4 рази. Таке сильне збільшення грошових коштів можна вважати спробою підприємства підготуватися до будь-яких ситуацій, які може викликати війна. Збільшення грошових коштів являється позитивною динамікою для підприємства.

Активи підприємства показують неоднозначну динаміку. Збільшення необоротних активів, основних засобів, і оборотних активів свідчить про подальший розвиток підприємства. Але значне збільшення запасів підприємства є негативною тенденцією.

У структурі фінансування ТОВ "НАЛТЕКС" переважають власні джерела.

Власний капітал у 2022 р. порівняно з 2020 р. зріс на 1303 тис. грн. або на 11,35% за рахунок нерозподіленого прибутку. Протягом досліджуваного періоду підприємство не мало довгострокових зобов'язань і забезпечень.

Поточні зобов'язання і забезпечення за період від 2020 р. до 2022 р. суттєво зросли - на 2879 тис. грн. або на 174,38%, що призвело до збільшення їх питомої ваги у структурі загальних джерел фінансування на 13,59 п.с. Саме поточні зобов'язання показують найбільший ріст за досліджуваний період. Загалом це є надзвичайно негативною тенденцією.

Кінцевою метою функціонування будь-якого комерційного підприємства є одержання прибутку. Тож наступним кроком аналізу вважаємо за доцільне дослідити механізм формування фінансових результатів ТОВ "НАЛТЕКС" (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Механізм формування фінансових результатів діяльності підприємства

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	15566	19973	27509	11943	76,72
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	12377	17537	21951	9574	77,35
Валовий: прибуток (збиток)	3189	2436	5558	2369	74,29
Інші операційні доходи	1326	131	2018	692	52,19
Адміністративні витрати	825	1 013	1098	273	33,09
Витрати на збут	1806	2156	2136	330	18,27
Інші операційні витрати	702	495	1627	925	131,77
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	1182	-1097	2715	1533	129,70
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	1182	-1097	2686	1504	127,24
Чистий фінансовий результат: прибуток	969	-1097	2400	1431	147,68

(збиток)					
----------	--	--	--	--	--

За даними табл. 2.5 відмітимо значне зростання чистого доходу на 11943 тис. грн. або на 76,72%, що є дуже позитивною тенденцією. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) від 2020 р. до 2022 р. збільшилася на 9574 тис. грн. або на 77,35%. Можемо виділити 2 причини такого зростання: по-перше, з 2020 до 2021 року зростання було обумовлене коронавірусною кризою, на цьому періоді ми бачимо зростання на 5160 тис. грн., що відображає зростання ціни на основну сировину виробництва, а саме борошно, цукор, масло, олія, яйця тощо, з 2021 до 2022 року ми бачимо зростання на 4414 тис. грн., це зростання було викликане війною, в основному зростанням ціни на енергоносії, а також невеликим подальшим зростанням ціни на сировину. В загальному ми можемо побачити, що собівартість зросла вищими темпами ніж чистий дохід, а саме 77,35% проти 76,72%, це є невеликою, але негативною динамікою. Валовий прибуток у 2022 р. зріс порівняно з 2020 р. на 2369 тис. грн. або на 74,29%, що є позитивною динамікою для підприємства.

Інші операційні доходи з 2020 р. до 2022 р. зросли на 692 тис. грн. або на 52,19%. Хочемо зазначити, що саме завдяки іншим операційним доходам підприємство уникло збитків у 2020 році.

Адміністративні витрати у період з 2020 р. до 2022 р. зросли на 273 тис. грн. або на 33,09%, витрати на збут - на 330 тис. грн. або на 18,27%. Інші операційні витрати суттєво зросли - на 925 тис. грн. або на 131,77%. Саме операційні доходи показують найбільший ріст, це є дуже негативною динамікою. Враховуючи ріст усіх витрат маємо відмітити сильну негативну тенденцію до зростання витратомісткості діяльності ТОВ «НАЛТЕКС».

Фінансовий результат від операційної діяльності і фінансовий результат до оподаткування показують за період від 2020 р. до 2022 р. ріст на 1533 тис. грн. або на 129,70 рази. Чистий фінансовий результат за цей період зріс на 1504 тис.

грн. або на 127,24 %, враховуючи що підприємство отримало збитки у 2021 р. а у 2022 р. уже прибуток, загалом ми можемо побачити позитивну тенденцію у механізмі формування фінансових результатів діяльності підприємства.

В цілому, ТОВ «НАЛТЕКС» характеризується тенденціями до розширеного відтворення, що позначилися у зростанні обсягів діяльності, а також залучених ресурсів. Водночас, маємо відмітити негативні тенденції у сфері формування витрат підприємства, що обумовили його збитковість у 2021 р. Через високий рівень ліквідності та фінансової стійкості, підприємство мало можливостей до подолання негативних тенденцій у сфері рентабельності. І воно це успішно зробило у 2022 році.

2.3. Аналіз фінансового стану ТОВ «НАЛТЕКС»

Аналіз фінансових результатів є невід'ємною складовою циклу управлінських завдань. Але на сьогоднішній день все більш важливим стає також аналіз також показників стійкості. Тож керівництво ТОВ «НАЛТЕКС» зацікавлене у організації аналізу фінансових результатів і аналізу показників стійкості належним чином, особливо з урахуванням несприятливих тенденцій у сфері прибутковості діяльності підприємства.

ТОВ «НАЛТЕКС» являється малим підприємством і має невеликий штат економічних працівників. Усю зведену інформацію для аналізу фінансових результатів надають та аналізують начальники відділів за напрямками під керівництвом директора підприємства.

Ринкові умови господарювання змушують ТОВ «НАЛТЕКС», а саме бухгалтерську службу, відділ збуту і виробництва, застосовувати сучасні методи економічного аналізу.

Об'єктами аналізу є:

- економічна складова підприємства (аналіз показників стійкості, аналіз операційного прибутку, CVP-аналіз, аналіз рентабельності);
- виробництво і реалізація продукції;
- собівартість продукції.

Методика аналізу фінансового стану ТОВ «НАЛТЕКС» складається з трьох етапів:

1. Визначення фінансового результату та оцінка поточного стану підприємства і його можливих змін порівняно з попереднім звітним періодом.
2. Визначення причин, що зумовили зміни фінансового становища підприємства.
3. Розробка програми дій на майбутнє.

Завданням першого етапу є визначення динаміки показників і припустимого рівня зниження фінансових коефіцієнтів. У деяких випадках усвідомлено допускається тимчасове зниження показників. Так, переоснащення виробництва потребує інвестиційних вкладень, що в більшості випадків перевищують фінансові можливості підприємств.

На другому етапі методики аналізу фінансового стану необхідно встановити не тільки причини проблем, а й склад успіхів. Важливо визначити, в якій сфері лежать ці причини, які тактичні дії підприємства або зміни зовнішнього середовища призвели до них.

І, нарешті, на третьому етапі приймають оптимальне (найкраще) рішення щодо подальшого розвитку підприємства.

Через нестабільну економіку і сезонний попит на готову продукцію підприємство ТОВ «НАЛТЕКС» проводить аналіз щоквартально та при значній зміні цін на сировину, пакувальну тару, цін на електроенергію та газопостачання. Саме ці витрати займають вагому частку у структурі собівартості продукції.

Розпочнемо аналіз з показників стійкості і знайдемо проблемні показники, або показники які потребують підвищеної уваги

Першим етапом аналізу діяльності ТОВ «НАЛТЕКС» дослідимо показники фінансового стану підприємства (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка показників оцінки фінансового стану ТОВ «НАЛТЕКС»

Показники	Роки	Відхилення 2022
-----------	------	-----------------

				р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+/-	%
1	2	3	4	5	6
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	4,65	3,17	2,37	-2,28	-49,03
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,75	0,80	1,36	-0,39	-22,29
3. Чистий оборотний капітал тис. грн.	6032	4197	6211	179	2,97
4. Коефіцієнт автономії	0,87	0,84	0,74	-0,13	-14,94
5. Коефіцієнт фінансової стабільності	6,96	5,38	2,82	-4,14	-59,48
6. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	0,79	0,68	0,59	-0,2	-25,32
7. Коефіцієнт оборотності активів	1,25	1,57	1,86	0,61	48,80

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,42	1,83	2,37	0,95	66,90
9. Рентабельність господарської діяльності, %	6,23	-5,17	8,94	2,71	x
10. Рентабельність власного капіталу, %	8,81	-10,03	20,71	11,9	x
11. Рентабельність продукції, %	25,77	13,89	25,32	-0,45	x

Відповідно до даних табл. 2.6 можемо зробити наступні висновки. Коефіцієнт загальної ліквідності характеризується негативною динамікою до зниження на 2,28 п. або на 49,03%. Водночас, протягом усього досліджуваного періоду показник відповідає нормативному значенню (більше 1), що свідчить про достатній рівень ліквідності підприємства, але таке зниження є дуже негативним для підприємства. Коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився на 0,39 п. або на 22,29% та становив 1,36 п. у 2021 р., тобто за рахунок високоліквідних активів (грошових коштів) підприємство здатне погасити 136 % своїх поточних зобов'язань. Не зважаючи на негативну тенденцію до зниження, показник відповідає нормативному значенню (більше, ніж 0,2).

Чистий оборотний капітал з 2020 р. до 2022 р. має позитивну динаміку до

зростання на 179 тис. грн. або на 2,97%. Враховуючи, що значення показника відповідає нормативу (більше 0), і він має тенденцію до зростання можемо зробити висновок про високий рівень ліквідності підприємства.

Коефіцієнт автономії протягом 2020-2022 рр. перевищував нормативне значення (більше, ніж 0,5), водночас, характеризується негативною динамікою до зниження на 0,13 п. або на -14,94%. Значення 0,74 п. у 2022 р. свідчить про те, що діяльність підприємства на 74 % фінансується за рахунок власних коштів. Коефіцієнт фінансової стабільності з 2020 р. до 2022 р. має негативну динаміку до зниження на 4,14 п. або на 59,48%. Маємо вказати, що саме цей показник показує найбільше зниження. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами знизився на 0,2 п. або на 25,32% у 2022 р. порівняно з 2020 р. та становив 0,59 п. Тобто необоротні активи підприємства, а також 59 % оборотних активів профінансовані за рахунок власних коштів. Тобто в цілому можемо зробити висновок про достатній рівень фінансової стійкості підприємства. Але таке сильна негативна динаміка потребує уваги від керівництва підприємства через загрозу подальшого падіння показників.

Коефіцієнт оборотності активів з 2020 р. до 2022 р. має позитивну динаміку до росту на 0,61 п. або на 48,80%, що обумовлено значним зростанням чистого доходу із темпами зростання вартості активів. Коефіцієнт оборотності власного капіталу з 2020 р. до 2022 р. зріс на 0,95 або на 66,90%.

Показники рентабельності характеризуються позитивними тенденціями, незважаючи на сильне зростання витратомісткості діяльності підприємства, так рентабельність господарської зростає зростає на 2,77 п., а рентабельність власного капіталу - на 11,9 п. Обидва показники характеризувалися від'ємними значеннями у 2021 р., що було обумовлено формуванням чистого збитку підприємства у тому році, при цьому вже у 2022 році ми можемо побачити зростання, навіть при порівнянні з до збитковим 2020 що є дуже позитивною динамікою. Рентабельність продукції з 2020 р. до 2022 р. показує невеликий спад на 0,45 п., що обумовлене тим що зростанням витрат собівартості є швидшим за зростання чистого доходу від реалізації.

Враховуючи отримані результати від аналізу показників стійкості далі аналіз буде сконцентрованим саме на показниках рентабельності.

Першим кроком дослідження рентабельності підприємства проведемо аналіз особливостей формування фінансових результатів підприємства.

Загальну динаміку фінансових результатів підприємства та його доходів і витрат представлено на рис. 2.2.

За даними рис. 2.2 відмітимо позитивний тренд до зростання доходів підприємства. Водночас, витрати господарської діяльності також показують швидкий ріст. Можна відмітити, що у 2021 р. витрати зросли набагато швидшими темпами, що призвело до формування від'ємного фінансового результату у 2021 р. (збитку), але у 2022 році доходи суттєво збільшилися і підприємство змогло отримати прибутки.

Рис. 2.2. Динаміка доходів, витрат та фінансового результату
ТОВ “НАЛТЕКС”, тис. грн.

Враховуючи вагомий приріст витрат, вважаємо за доцільне більш детально

дослідити особливості формування витрат операційної діяльності підприємства (табл. 2.7).

З табл. 2.7 ми можемо побачити наступне. Матеріальні витрати показують ріст на 6839 тис. грн. або на 78,35%, а також зростання питомої ваги на 2,24 п.с. На 2022 р. матеріальні витрати займають 58,15% від усіх операційних витрат. Ми можемо побачити, що основний зріст стався з 2020 до 2021 року, зростання матеріальних витрат у 2021 р. сталося через зростання цін на основні продукти виробництва (борошно, цукор, яйця... тощо). У 2022 році ми бачимо зменшення темпу росту матеріальних витрат (47,61% у 2021 році, 20,82% у 2022 році). Ріст у 2022 році стався у першу чергу через збільшення цін на енергоносії.

Таблиця 2.7

Динаміка та структура операційних витрат ТОВ «НАЛТЕКС»

Показники	Роки						Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	2020		2021		2022				
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, –	%	п.с.
Матеріальні витрати	8729	55,91	12885	61,08	15568	58,15	6839	78,35	2,24
Витрати на оплату праці	3199	20,49	3545	16,80	3851	14,38	652	20,38	-6,11
Відрахування на соціальні заходи	700	4,48	802	3,80	858	3,2	158	22,57	-1,28
Амортизація	1257	8,05	1409	6,68	1965	7,34	708	56,32	-0,71
Інші операційні витрати	1729	11,07	2455	11,64	4532	16,93	2803	162,1	5,68
Разом	15614	100	21096	100	26774	100	11160	71,47	0

Витрати на оплату праці збільшилися у досліджуваному періоді на 652 тис. грн. або на 20,38%. Питома вага знизилася на 6,11 п.с. При цьому ми можемо побачити з табл. 2.3 збільшення кількості працівників на 1 особу або на 2,13%.

З цього ми можемо зробити висновки про зростання середньої заробітної плати на підприємстві.

Відрахування на соціальні заходи показують ріст на 158 тис. грн. або на 22,57%. Питома вага знизилась на 1,28 п.с.

Амортизація зросла на 708 тис. грн. або на 56,32%, а питома вага знизилась на 0,71 п.с. Цей показник є третім по росту серед показників витрат. Ріст амортизації можливий при покращенні виробничих потужностей підприємства, що є позитивним для нього.

Інші операційні витрати показують найбільший ріст, а саме на 2803 тис. грн. або на 162,12%, також цей показник показує найбільше зростання своєї частки у складі витрат а саме на 5,68 п.с. Таке високе і різке зростання є негативним для підприємства.

Отже, найбільше зростання операційних витрат відбулося за рахунок збільшення матеріальних витрат і інших операційних витрат.

Для більш детального аналізу ми проведемо дослідження за допомогою 3 методик, а саме:

1. Аналіз показників рентабельності підприємства
2. CVP-аналіз
3. Аналіз за допомогою Моделі DuPont

Ефективність формування фінансових результатів підприємства можна оцінити за допомогою показників рентабельності. Рентабельність - це відносна характеристика ефективності діяльності підприємства, що визначається шляхом співставлення одержаного ефекту та витрат або ресурсів, необхідних для формування такого ефекту. Показники рентабельності ТОВ "НАЛТЕКС" відображено у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Оцінка рентабельності підприємства ТОВ "НАЛТЕКС"

Показники	Роки	Відхилення 2022 р. до 2020 р.
-----------	------	-------------------------------------

	2020	2021	2022	+/-
1. Рентабельність продаж, %	20,49	12,20	20,20	-0,29
2. Рентабельність операційної діяльності, %	7,59	-5,17	9,87	2,28
3. Рентабельність господарської діяльності, %	6,23	-5,17	8,94	2,71
4. Рентабельність діяльності до оподаткування, %	7,59	-5,17	9,76	2,17
5. Рентабельність власного капіталу, %	8,81	-10,03	20,71	11,9
6. Рентабельність активів, %	7,80	-8,62	16,20	8,4
7. Рентабельність продукції, %	25,77	13,89	25,32	-0,45

Відповідно до даних табл. 2.8 можемо зробити наступні висновки. Усі показники рентабельності, крім рентабельності продажу і рентабельності продукції, характеризуються позитивною тенденцією до росту, що пояснюється вагомим ростом доходів від реалізації ТОВ “НАЛТЕКС”. Валові показники рентабельності, а саме рентабельність продажу та рентабельність продукції знизилась на 0,29 п. та на 0,45 п. Це сталося через те, що темп росту витрат підприємства перевищує темп росту доходу. Водночас, ці показники показують лише невеликий спад і за додатні значення протягом усього досліджуваного періоду внаслідок формування валового прибутку. При цьому показники операційної та чистої рентабельності усі характеризуються від’ємними значеннями у 2021 р., але уже в 2022 році підприємство отримало показники краще, ніж у 2020 р.

Рентабельність операційної діяльності і рентабельність діяльності до оподаткування протягом 2020 і 2021 мають однакові значення. Ці два показники мають однакове значення через те, що ТОВ “НАЛТЕКС” здійснює лише операційну діяльність. Але у 2022 році мало невеликі інші доходи і невеликі інші витрати які призвели до різниці між цими показниками. Так, рентабельність операційної діяльності у 2022 році складає 9,87% і показує ріст на 2,28 п., а рентабельності діяльності до оподаткування складає 9,76% і показує ріст на 2,17 п. З цього ми можемо зробити висновок що інші витрати

являються більшими за інші доходи і для підприємства краще виконувати лише операційну діяльність.

Рентабельність власного капіталу характеризується позитивною динамікою до росту на 11,9 п., а при порівнянні з 2021 роком ми бачимо ріст на 30,74 п. Саме рентабельність власного капіталу показує найсуттєвіший ріст за досліджуваний період. Рентабельність активів характеризується позитивною динамікою до росту на 8,4 п.

Узагальнюючи інформацію по табл. 2.8 ми можемо зробити висновки:

1. Спостерігається суттєве погіршення рентабельності з 2020 р. до 2021 р., що являється негативною динамікою, при цьому найбільший спад за 2021 показує показник рентабельності власного капіталу.
2. Усі показники суттєво зросли у період з 2021 р. до 2022р. при цьому найбільший ріст показує показник рентабельності власного капіталу.
3. При порівнянні показників 2020 р. і 2022 р. ми побачимо що усі показники, крім рентабельності продажу і рентабельності продукції, показують ріст. І знову таки найбільші зміни показує рентабельність власного капіталу.
4. Рентабельності продажу і рентабельності продукції показують спад через те, що витратомісткість підприємства зростає швидше ніж прибуток підприємства.
5. Рентабельність власного капіталу і рентабельність активів протягом досліджуваного періоду характеризуються нестабільністю і потребують підвищеної уваги від керівництва підприємства.

Наступним кроком проаналізуємо діяльність ТОВ “НАЛТЕКС” за критерієм беззбитковості.

CVP-аналіз здійснюється з метою визначення кількості одиниць товару, необхідної для продажу, чи обсягу реалізації послуг, аби окупити всі витрати.

Саме за допомогою CVP-аналізу ми зможемо краще зрозуміти причини збитків у 2021 р. і виявити як підприємство уникло їх у 2022 р. У табл. 2.9 узагальнено розрахунки за методикою CVP-аналізу.

Таблиця 2.9

CVP-аналіз підприємства ТОВ “НАЛТЕКС”

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+/-	%
Постійні витрати тис. грн.	3 333,0	3 664,0	4859,0	1 526	45,78
Середньозважений маржинальний прибуток. тис. грн./т.	7,91	5,71	13,86	5,95	75,22
Точка беззбитковості. т.	421,37	641,68	350,58	-70,79	-16,80
Кількість випущеної продукції т.	403,3	426,8	401,0	-2,30	-0,57
Різниця між кількістю випущеної продукції і точкою беззбитковості т.	-18,07	-214,88	50,42	68,49	3,79 раз
Змінні витрати тис. грн.	12 377,0	17 537,0	21951	9 574	77,35

Відповідно до даних табл. 2.9 можемо зробити наступні висновки. Ми бачимо зростання постійних витрат в порівнянні між 2020 р. і 2022 р. на 1526 тис. грн. або на 45,78%. Це є негативною динамікою для підприємства. Найбільше зростання постійних витрат сталося саме у 2022 р.

Середньозважений маржинальний прибуток суттєво знизився у 2021 р. і значний ріст у 2022 р. Між 2020 р. і 2022 р. Відмітимо зростання в 5,95 тис. грн./т. або на 75,22%, а між 2021 і 2022 р. спостерігається збільшення на 8,15 грн./т. або на 142,73%. Саме низький рівень середньозваженого маржинального прибутку у 2021 році призвів до збитків підприємства.

Точка беззбитковості - показник, який пов'язаний з постійними витратами і середньозваженим маржинальним прибутком. Зріст витрат на 45,78% є негативним для беззбитковості, але зріст прибутку на 75,22% призвело до того, що точка беззбитковості зменшилась на 70,59 т. або на 16,80%, що є позитивним показником. При цьому ми можемо побачити що у 2021 р. точка беззбитковості, досягла рекордних 641,68 т. і якщо ми порівнюємо 2021 р. і 2022 р. ми бачимо зниження на 291,1 т. або на 45,36%.

Кількість випущеної продукції між 2020 р. і 2022 р. зменшилася на 2,3 т. або на -0,57%. Таке зменшення є незначним, але це досі негативна динаміка для підприємства. Незважаючи на невелике зменшення випущеної продукції і сильне зменшення точки беззбитковості призвело до позитивних результатів. А саме враховуючи що у 2020 р. підприємству не хватило 18,07 т. і воно уникнуло збитків за допомогою інших операційних доходів (продаж запасів), а у 2021р. підприємству не хватило 214,88 т. продукції для переходу за точку беззбитковості і воно отримало збитки. У 2022 році підприємство змогло перевищити точку беззбитковості на 50,42 т. Між 2020 р. і 2022 р. ми можемо побачити зріст у 68,49 т. або у 3,79 раз.

Узагальнюючи інформацію по табл. 2.9 ми маємо такі висновки:

1. Зростання маржинального прибутку відбулося швидшими темпами, ніж ріст постійних витрат, що призвело до зменшення точки беззбитковості.
2. Сильне зменшення точки беззбитковості призвело до прибутку у 2022 р.

Третім методом аналізу, який ми хочемо використати для аналізу підприємства ТОВ “НАЛТЕКС”, є аналіз за допомогою трифакторної моделі DuPont Аналіз за допомогою трифакторної моделі DuPont виконується за формулою:

$$\text{ROE} = \text{Рентабельність продажів} * \text{Оборотність активів} * \text{Фінансовий важіль} \quad (2.1)$$

Результати проміжних розрахунків відображено у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Аналіз ТОВ “НАЛТЕКС” за допомогою трифакторної моделі DuPont

Показники	2020	2021	2022	Відхилення 2022 р. до 2020 р.
				+/-
Рентабельність продажів, %	6,23	-5,17	8,94	2,71
Оборотність активів	1,25	1,57	1,86	0,61

Фінансовий важіль	1,13	1,16	1,24	0,11
ROE, %	8,8	-10,0	20,7	11,9

Для проведення детального аналізу дослідимо вплив факторів, що обумовили такий різкий ріст рентабельності власного капіталу. Першим кроком маємо встановити черговість зміни факторів. Всі три фактори, що використовуються у моделі, є якісними, тож з огляду на логіку формування показників визначаємо черговість зміни наступним чином: 1 - фінансовий важіль, 2 - оборотність активів, 3 - рентабельність продажів. Розрахуємо умовні значення, а також визначимо вплив кожного фактора на зміну результуючого показника.

$$ROE_{ум. 1} = 6,23 * 1,25 * 1,24 = 9,66 \%$$

$$\Delta ROE_{фв} = 9,66 - 8,8 = 0,86 \%$$

Тобто, за рахунок зростання фінансового важеля рентабельність власного капіталу зросла на 0,86 п.

$$ROE_{ум. 2} = 6,23 * 1,86 * 1,24 = 14,37 \%$$

$$\Delta ROE_{оа} = 14,37 - 8,96 = 5,41 \%$$

Тобто, за рахунок зростання оборотності активів рентабельність власного капіталу зросла на 5,41 п.

$$\Delta ROE_{рп} = 20,7 - 14,37 = 6,33 \%$$

Тобто, за рахунок зростання рентабельності продажів рентабельність власного капіталу зросла на 6,33 п.

Таким чином, усі показники позитивно вплинули на рентабельність власного капіталу, найбільший вплив становила рентабельність продажів, а також великий вплив був від збільшення оборотності активів, при цьому фінансовий важіль дав лише невелике зростання.

На підставі отриманих даних ми можемо зробити наступні висновки:

1. У 2021 р. перед підприємством постала проблема збільшення цін на такі важливі товари для виробництва, як борошно, цукор, масло, олія, яйця

тощо, що призвело до сильного підняття витратомісткості виробництва.

2. Підприємство не змогло швидко відреагувати на таке збільшення цін і це призвело до зменшення середньозваженого маржинального прибутку.

3. Зменшення середньозваженого маржинального прибутку і зменшення кількості випущеної продукції призвело до збитків у 2021 р.

4. Від'ємна рентабельність у 2021 році сильно похитнула інші показники фінансової стійкості уже в 2022 році.

5. Лише у 2022 році, підприємство змогло відреагувати до підняття цін і змогло підняти свої показники рентабельності до кризових.

6. Наразі підприємству потрібно підтримувати отриманий рівень рентабельності, для того щоб відновити свої старі показники стійкості.

За результатами проведеного аналізу фінансового стану ТОВ «НАЛТЕКС» можемо дійти висновку, що в цілому підприємство характеризується стійким фінансовим станом, що проявляється у високому рівні ліквідності та фінансової стійкості, зростанні показників ділової активності та рентабельності. Водночас, наявні і негативні тенденції, пов'язані із вагомим приростом витрат собівартості продукції, що визначає перспективи для подальшого удосконалення у визначеній сфері.

Висновки до розділу 2

Дослідження прикладних аспектів аналізу фінансових результатів діяльності ТОВ «НАЛТЕКС» надало можливість зробити наступні висновки.

ТОВ «НАЛТЕКС» є приватним підприємством, що функціонує у галузі виробництва кондитерських виробів. ТОВ «НАЛТЕКС» змогло за 19 років завоювати привабливу ділову репутацію серед покупців саме за допомогою якості своєї продукції. За цей час ТОВ «НАЛТЕКС» виросло з маленької сімейної пекарні до великого виробництва, що реалізує свою продукцію по всій території України і за кордоном. Підприємство продовжує свій розвиток, з кожним роком покращуючи виробництво, асортимент і якість своєї продукції.

В цілому, ТОВ “НАЛТЕКС” характеризується тенденціями до розширеного відтворення, що позначилися у зростанні обсягів діяльності, а також залучених ресурсів. Водночас, маємо відмітити негативні тенденції у сфері формування витрат підприємства, що обумовили його збитковість у 2021 р. Підприємство характеризувалося високим рівнем ліквідності та фінансової стійкості, що дало можливість підприємству подолати негативні тенденції у сфері рентабельності у 2022 році, але це призвело до зменшення майже усіх показників фінансової стійкості.

На підставі проведеного аналізу фінансових результатів діяльності ТОВ “НАЛТЕКС” було виявлено, що наразі підприємство характеризується позитивними тенденціями, що позначилися у формуванні позитивного фінансового результату. Основною причиною такої тенденції є вагоме зростання чистого доходу, у проміжку з 2021 до 2022 року. При цьому потрібно зазначити що приріст витрат підприємства з 2020 до 2022 року перевищує відповідний показник чистого доходу за цей самий період. Більшість показників рентабельності характеризуються позитивною динамікою до зростання, що пояснюється зростанням чистого прибутку на 157,68% ТОВ “НАЛТЕКС”. Незважаючи на те, що валові показники рентабельності, а саме рентабельність продажу та рентабельність продукції, показували негативну тенденцію до зниження значення у 2021 році, за період з 2021 року до 2022 року ці показники зросли на 8 п. та на 11,43 п. відповідно, але ці показники досі не змогли досягти значення 2020 року і в порівнянні з 2020 ці показники знизилися на 0,29 п. та на 0,48 п., що свідчить про те, що підприємство знаходиться на стадії відновлення. Показники операційної та чистої рентабельності підприємства характеризуються позитивними тенденціями у 2022 р. За результатами проведеного CVP-аналізу було з’ясовано, що зростання середньозваженого маржинального прибутку відбулося швидшими темпами, ніж зростання постійних витрат, що призвело до зменшення точки беззбитковості. Саме у 2022 році підприємство забезпечило обсяги виробництва вищі за точку беззбитковості. Проведення факторного аналізу за

допомогою моделі Дюпон дозволило визначити, що найбільш позитивно на формуванні рентабельності власного капіталу позначилося зростання рентабельності продажів. Це призвело до зростання рентабельності власного капіталу на 6,33 п.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

СТІЙКОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «НАЛТЕКС»

3.1. Організаційно-методичні засади удосконалення механізму забезпечення стійкого фінансового стану підприємства

Проведене дослідження теоретичних засад та прикладних особливостей аналізу фінансових результатів в умовах ТОВ “НАЛТЕКС” надало можливість сформулювати наступні напрями удосконалення механізму забезпечення стійкого фінансового стану підприємства.

Важливим компонентом при цьому ми вважаємо удосконалення аналітичного компоненту, тому безпосередньо методичних засад аналізу, що використовуються на підприємстві.

Першим напрямом удосконалення процесу аналізу ми пропонуємо використання програмного забезпечення. На сьогоднішній день стає все

більша потреба у більш частому аналізі фінансових результатів і навіть найменша помилка під час аналізу може мати вагомі негативні наслідки для будь-якого підприємства. Саме для вирішення цих проблем все більше підприємств використовують програмне забезпечення.

Ефективне програмне забезпечення для фінансового аналізу допомагає підприємству приймати раціональні рішення та дозволяє робити висновки на основі даних та аналізу. Ефективне програмне забезпечення надає достатньо інформації, щоб допомогти бізнесу підготуватися до майбутнього.

Програмне забезпечення для фінансового аналізу дозволяє підприємствам будь-якого розміру оцінювати свої фінансові результати та планувати майбутнє, використовуючи поточні та попередні фінансові дані. Ця інформація визначає поточний стан та можливості для розвитку підприємства. Програмне забезпечення для фінансового аналізу дає підприємствам можливість порівнювати свій бізнес із галузевими стандартами та використовувати фінансові звіти для прийняття своєчасних рішень, керованих даними. Це програмне забезпечення також приймає великі, складні набори даних і перетворює їх у зрозумілі графічні презентації, які чітко зосереджені на певному типі аналізу, який легко зрозуміти.

Основною функцією програмного забезпечення фінансового аналізу є консолідація та порівняння фінансових операцій та бухгалтерських записів, забезпечуючи точність облікових даних та відстеження фінансових KPI. У свою чергу, ці дані використовуються для передачі інформації внутрішнім і зовнішнім зацікавленим сторонам та оцінки інформації для розробки прогнозів і фінансових цілей [34].

Інформаційні технології включають широкий спектр програмних рішень, які допомагають менеджерам у процесі прийняття рішень з метою підвищення ефективності бізнесу компанії. Використання програмного рішення у фінансовому аналізі є цінним інструментом у процесі прийняття фінансових рішень. На сьогодні світова ІТ-галузь пропонує значну кількість програмних продуктів для аналізу фінансових результатів. Прикладом подібного

програмного забезпечення може бути IT-Enterprise модуль «Фінансовий аналіз» (Україна).

При цьому ми також маємо пам'ятати, що оптимальне програмне забезпечення для фінансового аналізу для інвестора або невеликої компанії може не бути раціональним інструментом для великої корпорації, яка бере участь у складному проекті. Перед покупкою слід переглянути функціональність та глибину звітності програмного забезпечення, щоб переконатися, що воно може задовольнити потреби фінансової та бухгалтерської команди підприємства [20].

Саме використання програмного забезпечення під час аналізу є одним з найкращих і найпростіших методів підвищення частоти і якості аналізу.

Важливою передумовою ефективності фінансового аналізу є його періодичність. Для найкращого отримання результатів аналізу підприємство має проводити аналіз періодично.

Для періодичності фінансового аналізу будь-яке підприємство має сформулювати календарні графіки проведення аналізу. Підприємство може мати наступні графіки проведення аналізу.

Щорічний - підприємство проводить аналіз фінансового стану щороку.

Щоквартальний - підприємство проводить аналіз фінансового стану кожні 3 місяці.

Щомісячний - підприємство проводить аналіз фінансового стану щомісяця.

Кожне підприємство самостійно обирає частоту проведення аналізу, враховуючи свої можливості і потреби. При цьому рекомендується проведення аналізу кожного кварталу або частіше.

Аналіз фінансового стану не є обмежений графіками і може додатково проводитися при різних потребах, наприклад, при збільшенні цін на сировину або сильне зменшення потреб на продукцію.

Наступною важливою частиною удосконалення аналізу фінансового стану є кваліфікація фахівців, що здійснюють аналіз.

Для проведення аналізу важлива кваліфікація фахівців. Тільки достатньо

кваліфіковані фахівці можуть визначити усі показники без помилок, а потім сформулювати відповідні висновки. При недостатній кваліфікації підприємство може отримати недостатню або неправильну інформацію. Саме кваліфікація фахівців, які проводять аналіз, є одним з найважливіших чинників, що дозволяють отримувати повноту інформації від аналізу фінансових результатів.

Для покращення проведення аналізу фахівці, які займаються аналізом фінансових результатів, мають підвищувати кваліфікацію, проходячи відповідне онлайн та оффлайн навчання.

Важливим напрямом удосконалення процесу аналізу фінансового стану є також розширення спектру методик аналізу, що використовується.

Чим більший спектр методів аналізу використовує підприємство, тим більш детальними є одержані результати і тим кращі вони з позиції обґрунтування управлінських рішень.

Узагальнено напрями удосконалення процесу аналізу фінансового стану представлено на рис. 3.1.

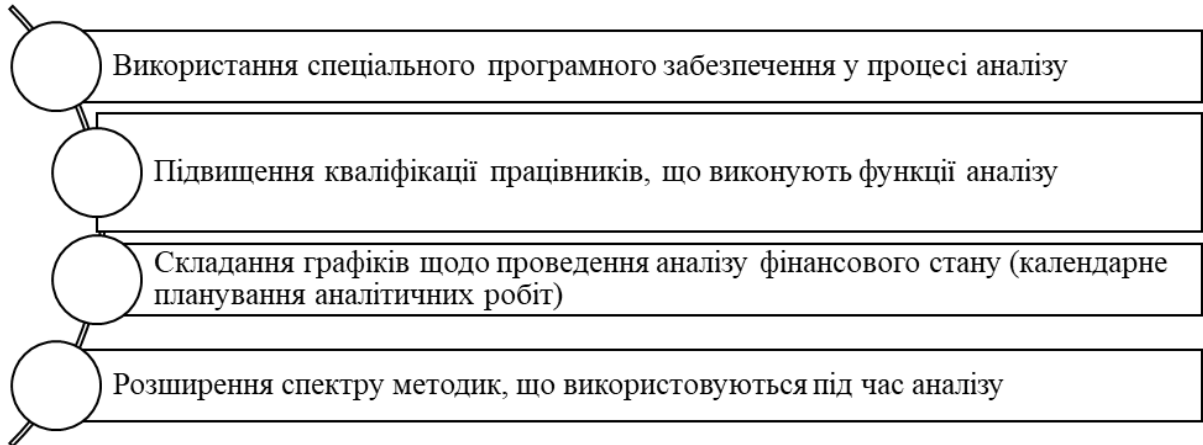

Рис. 3.1. Напрями удосконалення процесу аналізу фінансового стану
ТОВ “НАЛТЕКС”

Ефективно організований процес аналізу фінансового стану діяльності підприємства формує підґрунтя для виявлення слабких сторін фінансової стійкості.

Після проведення фінансового аналізу наступним кроком у механізмі забезпечення стійкого фінансового стану підприємства є виявлення слабкостей

у показниках фінансової стійкості. Методи покращення цього є в дечому подібними до методів покращення аналізу фінансового стану діяльності підприємства.

Основними методами для покращення цього кроку є:

1. Використання спеціального програмного забезпечення
2. Підвищення кваліфікації працівників, що виконують пошук
3. Складання графіків робіт.
4. Збільшення кількості показників фінансової стійкості, які ми досліджуємо

Використання спеціального програмного забезпечення є першим методом і найбільш дієвим методом для покращення виявлення слабкостей фінансової стійкості. Автоматизація аналізу значно підвищує якість та точність отриманих результатів, звільняє робітників підприємств від довгої та рутинної роботи, а також виводить управління фінансовим станом підприємства на новий рівень, так як сприяє прийняттю більш зважених та ефективних бізнес-рішень. Значна частина спеціального програмного забезпечення одразу під час проведення аналізу фінансових результатів підприємства одразу обраховує і показники фінансової стійкості.

У такому випадку працівникам потрібно лише подивитися чи показники відповідають нормативам і їх тенденцію. І саме для цього підприємству потрібно підвищувати кваліфікацію працівників, що виконують пошук фінансових слабкостей, такі працівники мають правильно проаналізувати отримані результати і обрати найважливіші показники для подальшого аналізу.

Як і для фінансового аналізу, періодичність аналізу показників стійкості є також дуже важливою. При цьому пошук слабкостей фінансової стійкості може відбуватися рідше ніж аналіз фінансового стану. Якщо аналіз фінансового стану рекомендується проводитися щомісячно, пошук слабкостей підприємство може проводити щоквартально. Але при цьому якщо підприємство знайшло сильні зміни під час аналізу фінансових результатів рекомендується одразу провести аналіз показників стійкості для виявлення можливих проблем на їх

ранньому етапі.

Якщо для аналізу фінансових результатів рекомендовано використовувати більше методик, для пошуку слабкостей у стійкості рекомендується проводити аналіз по більшій кількості показників стійкості. Кожне підприємство може створити свій унікальний набір найбільш суттєвих показників. На сьогоднішній день існує велика низка показників стійкості, і кожне підприємство може знайти ті, які потрібні саме йому. При цьому для аналізу більш рідко вживаних показників буде потребуватися додаткова кваліфікація і час працівника, який проводить аналіз. Тому неможливо провести аналіз усіх показників фінансової стійкості.

Останнім кроком пошуку слабкості у фінансовій стійкості, і те що є унікальним саме для цього етапу, це є можливість використовувати інтегральний показник фінансової стійкості.

Для цього ми використаємо метод інтегральних показників. Інтегральний показник оцінки фінансового стану підприємства передбачає поєднання окремих фінансових показників в єдиній комплексній оцінці. Є різні методи обрахування інтегральних показників, далі ми розглянемо коефіцієнтний метод інтегральних показників.

При цьому методі різним частинам інтегрального показника надаються різні вагові коефіцієнти в залежності від важливості саме цього показника. Після цього показники додаються і ми можемо побачити наскільки даний показник є достатнім з точки зору розвитку підприємства.

На сьогоднішній час є значна кількість різних універсальних коефіцієнтів, але, на нашу думку, найкраще створювати унікальні вагові коефіцієнти для досліджуваного підприємства. Це потрібно для врахування специфіки підприємства або його потреб.

Структуру вагових коефіцієнтів для ТОВ «НАЛТЕКС» запропоновано у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Вагові коефіцієнти для підприємства ТОВ "НАЛТЕКС"

Показники	Кількість балів показника	Оптимальне значення	Коефіцієнт
1	2	3	4
Показники стійкості	15	15	1
Коефіцієнт автономії	5	1	5
Коефіцієнт фінансової стабільності	5	10	0,5
Коефіцієнт маневреності капіталу	2,5	0,5	5
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	2,5	1	2,5
Показники ліквідності	15	15	1
Коефіцієнт загальної ліквідності	5	5	1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	5	2	2,5
Коефіцієнт швидкої ліквідності	5	5	1
Показники рентабельності	30	30	1
Рентабельність продаж	5	30	0,17

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4
Рентабельність операційної діяльності	5	10	0,5
Рентабельність господарської діяльності	10	10	1
Рентабельність власного капіталу	10	10	1
Показники фінансової активності	20	20	1
Коефіцієнт оборотності активів	5	2	2,5
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	5	2	2,5
Коефіцієнт оборотності запасів	5	20	0,25
Фондовіддача	5	5	1

Усього для таблиці 3.1 було виділено 80 балів, які були розподілені таким чином: по 15 балів показникам стійкості і ліквідності, 20 балів показникам фінансовій активності і 30 балів показникам рентабельності.

Таке розподілення було обрано через те що як було зазначено раніше підприємство має досить високі показники фінансової стійкості і ліквідності які показують низькі коливання.

При цьому показники рентабельності мають низькі значення і досить високі коливання, також уже були випадки від'ємної рентабельності що потягли за собою інші показники.

Після розподілення балів для кожного під показника були обрані оптимальні значення підприємства ТОВ "НАЛТЕКС", коли воно показувало найкращі результати. І після цього були визначенні вагові коефіцієнти діленням кількості балів, який може набрати кожний під показник на оптимальне значення.

Також інтегральні показники допомагають краще зрозуміти стан підприємства або його показника. Якщо показник набирає :

- <0% він є незадовільним. Такі показники є у критичному стані і підприємству потрібно приймати дії для їх покращення.

- 0%-33% показник є задовільним. Такі показники мають низьку ефективність, мають ризики до падіння і потребують пошуку шляхів для їх покращення.

- 33%-66% є стабільні показники. Такі показники уже мають гарну ефективність але мають подальші шляхи для покращення.

- 66%-100% показники є оптимальними. Такі показники характеризуються оптимальним станом і головною задачею підприємства є підтримання цього рівня

- >100% такі показники є куражними. Ці показники характеризуються перевершенням оптимального рівня це дозволяє підприємству досягти нових вершин, але підприємству важко підтримувати показники на такому рівні довгий час і після цього воно може бути виснаженим.

Пошук чинників, які сприяли слабкості, - 3 крок у механізмі забезпечення стійкого фінансового стану підприємства. Підприємство має виконувати цей крок лише тоді, коли воно на 2 етапі знайшло що показники стійкості не відповідають нормативам.

Існує два варіанти удосконалення пошуку чинників, які сприяли слабкості.

Перший метод - це використання альтернативних методів аналізу, для аналізу ТОВ «НАЛТЕКС» був використаний SWOT-аналіз, основними альтернативами SWOT-аналіз є: SOAR-аналіз; NOISE аналіз; SCORE аналіз; PESTLE аналіз; аналіз п'яти сил Портера [72].

SWOT-аналіз - це метод оцінки, сильних, слабких сторін підприємства, а також його можливостей і загроз. SWOT-аналіз проводиться створенням таблиці для кожного елементу і заповненням її, як найбільшим кількістю різних складових. Чим більше буде заповнена таблиця SWOT-аналізу тим більш якісні результати можливо від неї отримати. SWOT-аналіз можливо використовувати як для аналізу цілого підприємства так і для аналізу окремих його частин. В цьому випадку SWOT-аналіз проводиться саме для обраної складової підприємства і шукаються ті чинники які можуть впливати на обрану складову [69]. У табл. 3.2 наведено результати SWOT-аналізу у діяльності ТОВ «НАЛТЕКС».

Таблиця 3.2

SWOT-аналіз діяльності ТОВ «НАЛТЕКС»

Сильні сторони	Слабкі сторони
Низька ціна Якісна продукція Великий % експорту	Низька впізнаваність бренду Залежність від дистриб'юторів Підприємство працює лише у половину потужності Низька рентабельність продукції
Можливості	Загрози
Збільшення кількості випущеної продукції Пошук нових дистриб'юторів Збільшення прямого продажу Підняття впізнаваності продукції	Підвищення цін на сировину через нестабільність в країні. Втрата теперішніх дистриб'юторів. Зменшення продажів.

Основний акцент при проведенні аналізу було здійснено на критерії рентабельності. На рентабельність впливають два показника, перший це кількість випущеної продукції, другий це обсяг отриманого прибутку від тонни продукції. Аналіз розпочнемо з сильних сторін, або сторін які піднімають рентабельність підприємства ТОВ “НАЛТЕКС”. За отриманими результатами ми можемо одразу проаналізувати дані SWOT-аналізу і одразу підготувати можливі дії для покращення рентабельності ТОВ “НАЛТЕКС”.

Останнім і найважливішим кроком механізму забезпечення стійкого фінансового стану є розробка дій для покращення фінансової стійкості.

Будь-який аналіз не є доцільним якщо підприємство не змогло впровадити зміни або отримати результатів.

І знову важливим чинником є кваліфікація персоналу, розробка ефективних дій для покращення фінансової стійкості, використовуючи отримані дані на попередніх етапах аналізу є важливим і важким кроком. Лише висококваліфікований персонал може обрати найкращі рішення для розвитку підприємства.

Наступним можливим покращенням є використання групи незалежних один від одного спеціалістів. Чим більше варіантів змін підприємство отримує на даному етапі тим краще буде можливо обрати кінцеві зміни які будуть впроваджені.

Останнім кроком покращення механізму забезпечення стійкого фінансового стану є контроль впроваджених дій, підприємство має контролювати як проходять зміни, які впроваджені, лише так підприємство може отримати повний результатів від механізму забезпечення стійкого фінансового стану.

Отже, основними методами удосконалення механізму забезпечення стійкого стану є: автоматизація аналізу фінансового стану і аналізу показників фінансової стійкості, періодичність аналізу фінансового стану і аналізу

показників фінансової стійкості, використання методик які потрібні саме для підприємства, кваліфікація працівників які проводять всі етапи механізму забезпечення стійкого фінансового стану, і контроль дій працівників після проведеного аналізу і обрання нових дії які буде використовувати підприємство.

Використовуючи наведені вище методи підприємство зможе ефективно використовувати механізм забезпечення стійкого фінансового стану, і отримати від нього дієві результати.

3.2. Шляхи підвищення фінансової стійкості ТОВ «НАЛТЕКС»

За результатами проведеного аналізу діяльності підприємства було виявлено негативні тенденції у сфері формування валового прибутку ТОВ «НАЛТЕКС». На формування ціни, у свою чергу, впливає рівень конкуренції, то вважаємо за доцільне провести конкурентний аналіз з метою виявлення сильних та слабких сторін ТОВ «НАЛТЕКС» у процесі функціонування та конкурентної боротьби.

Для початку пропонується подивитися на порівняння цін між продукцією підприємства ТОВ «НАЛТЕКС» і його конкурентів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Порівняння цін з конкурентами

Назва підприємства	ТОВ «САЛЕКС АБСОЛЮТ»	ТОВ "ГРОНА"	ТОВ «НАЛТЕКС»
Назва торгової марки	Салекс	Грона	Наш смак
Печиво цукрове	186 грн/кг	142 грн/кг	114 грн/кг
Печиво з начинкою	190 грн/кг	155 грн/кг	136 грн/кг
Особливий продукт	Вафлі 400 грн/кг	Листкове печиво 180 грн/кг	Кекс 152 грн/кг

Якщо порівняти ціни підприємства ТОВ «НАЛТЕКС», ми можемо одразу побачити, що його ціни набагато нижчі від цін конкурента, при порівнянні цін

на печиво ми можемо побачити різницю між печивом досліджуваних компанії ми бачимо що цукрове печиво Наш смак дешевше ніж печиво Салекс і Грона відповідно на 72 грн/кг або на 38,7%, і на 28 грн/кг або на 19,72%. При порівнянні цін печива з начинкою ми бачимо різницю на 54 грн/кг або на 28,42% і на 19 грн/кг або на 12,26%. Кожна з компаній також пропонує свій особливий продукт який не повторюється у конкурентів, так підприємство ТОВ “САЛЕКС АБСОЛЮТ” пропонує різні вафлі на вибір, підприємство ТОВ "ГРОНА" пропонує листкове печиво і підприємство ТОВ “НАЛТЕКС” пропонує асортимент кексів з різними начинками. При порівнянні цін на ці особливі продукти ціна підприємство ТОВ “НАЛТЕКС” продовжує бути найнижчою.

З отриманих даних ми можемо сказати що підприємство ТОВ “НАЛТЕКС” випереджає своїх конкурентів по параметру ціни і є більш цікавим для споживача, що може збільшити попит на продукцію, підтримка цін нижчими за конкурентів є важливою ціллю підприємства ТОВ “НАЛТЕКС”.

Наступною великою сильною стороною є якість продукції підприємства ТОВ “НАЛТЕКС”. На підприємстві ТОВ “НАЛТЕКС” впроваджено систему управління якістю та безпечністю харчової продукції у відповідності з вимогами ISO 9001 та ISO 22000, основні критерії щодо закупівлі сировини:

1. якість;
2. вартість;
3. договірні умови;
4. доставка.

Також підприємство ТОВ “НАЛТЕКС” напряму показує процес виробництва своєї продукції у своїх соціальних мережах, і постійно отримує у них позитивні відгуки саме на якість продукції і її доставку.

Продовжуючи сильні сторони підприємства ми можемо вказати що велика частка підприємства наразі йде на експорт у країни ЄС. На сьогоднішній день біля 50% продукції їде у країни ЄС. Враховуючи важкий стан на території України це допомагає підприємству підтримувати довоєнний рівень продажу

своїєї продукції.

При визначенні слабких сторін підприємства які впливають на рентабельність були знайдені наступні чинники, низька впізнаваність бренду, залежність від дистриб'юторів, підприємство працює лише у половину потужності, низька рентабельність продукції.

Підприємство на сьогоднішній день вже розпочало працювати над деякими з цих чинників, але ще не досягло високих результатів. До початку 2022 року підприємство не мало маркетингового відділу, було важко знайти будь-яку інформацію про підприємство і його продукцію, а також підприємство продавало свою продукцію лише через дистриб'юторів. У 2023 році підприємство вже зробило редизайн своєї продукції, і почало продаж своєї продукції онлайн. Також підприємство відкрито показує склад своєї продукції і як продукція виготовлена. Це вже призвело до невеликих змін. Наразі близько 3% продукції продається напряду, враховуючи що раніше цей відсоток був рівний 0, це вже є позитивною тенденцією.

Максимальний обсяг випущеної продукції підприємства ТОВ “НАЛТЕКС” складає 720 тонн на рік, або 60 тонн на місяць. За 2022 рік підприємство випустило лише 401 тону продукції, з найбільшими показниками 39 тонн на місяць. При цьому підприємство раніше випускало більше продукції за рік. У 2019 підприємство випустило 470 тонн продукції. Тому підприємство має можливості до випуску більшої частки продукції, але його потужності простоюють майже половину часу. При цьому підприємство ТОВ “НАЛТЕКС” характеризується низькою рентабельністю продукції, наприклад у 2021 році для подолання точки беззбитковості підприємство потрібно було б випустити 641 тону продукції що було б рекордним для ТОВ “НАЛТЕКС”. Основним чинником цього є низька рентабельність продукції, підприємство ТОВ “НАЛТЕКС” випускає якісну продукції за ціною нижчою ніж у конкурентів, що призводить до того що підприємство не отримує від продукції великих заробітків і коливання цін на сировину може призвести до втрат підприємства.

Як можливості для розвитку рентабельності ТОВ “НАЛТЕКС” було

виявлено такі чинники збільшення кількості випущеної продукції, пошук нових дистриб'юторів, збільшення частки прямого продажу, початок реклами продукції, підняття рентабельності продукції.

Почнемо аналіз можливостей до розвитку з збільшення кількості випущеної продукції, як було вказано раніше підприємство не працює на повну потужність, а точніше підприємство працює на 55,49% від своєї повної потужності, це є дуже низьким відсотком для будь-якого підприємства і ТОВ “НАЛТЕКС” може легко збільшити цей відсоток до 70-80%. Але підняття випуску у першу чергу потребує збільшення попиту на продукцію, і саме з цим допоможуть наступні пункти, пошук нових дистриб'юторів, збільшення частки прямого продажу і зростання впізнаваності продукції.

Підприємство на сьогоднішній день має підписанні 5 договорів на продаж продукції через дистриб'юторів, а саме з ПП «Юніон Трейд Плюс» м. Одеса, ТзОВ «Родина» м. Львів, ПП ТД «Солодкий світ» м. Вінниця, ТОВ «Світ лайф» м. Рівне, Azamet Grup (Республіка Молдова). Враховуючи наскільки є можливим зростання виробництва ТОВ “НАЛТЕКС” у нього є всі можливості до збільшення кількості дистриб'юторів. Наступною можливістю є прямий продаж, підприємство вже почало робити перші кроки у цьому напрямі, з початку року підприємство повністю змінило стиль своїх упаковок, осучаснивши їх, і розпочало продаж своєї продукції на замовлення через соціальні мережі, за рахунок чого у підприємства з'явилися нові покупці і шанувальники, кількість замовлень через соціальні мережі на даному етапі знаходяться у стані росту, постійні заохочення, реклами і акції лише збільшують кількість покупців, незважаючи на те, що у найближчому майбутньому навряд чи кількість продукції яка купується серед прямих покупців зможе обійти кількість продукції, які купують дистриб'ютори це все рівно може дуже допомогти підприємству збільшити свої продажі.

Третім кроком було забезпечення впізнаваності продукції. На сьогоднішній день важко знайти інформації про компанію, або її продукції, особливо якщо ми порівнюємо з конкурентами, якщо спробувати пошукати

продукцію компанії або ціни на нею, це поки що можливо лише у соціальних мережах компанії, при цьому там представлений не увесь асортимент. Якщо ми повидимося на конкурентів нам набагато легше знайти інформації, ціни, і повний асортимент. Підняття впізнаваності продукції допоможе як і підняти прямі продажі, так і зацікавити нових дистриб'юторів.

Збільшення маржинального прибутку являється можливістю підняти не сам випуск кількості продукції, а заробіток від одиниці продукції.

Збільшення маржинального прибутку є дуже важливим кроком для покращення рентабельності ТОВ "НАЛТЕКС". Існує декілька варіантів збільшення маржинального прибутку. Почнемо зі зменшення собівартості продукції. Практичну реалізацію даного заходу простежимо на прикладі одного з основних матеріальних ресурсів – масла вершкового. На сьогодні ТОВ "НАЛТЕКС" основну закупівлю масла здійснює на ТОВ «Андрушівський маслосирзавод». Водночас, доцільним є дослідження ринку з метою виявлення інших цінових пропозицій на відповідний вид ресурсу (табл. 3.4).

Отже, відповідно до даних табл. 3.4 можемо побачити, що цінова пропозиція ТОВ "Андрушівський маслосирзавод" наразі є найпривабливішою. Проте, крім власне ціни, варто враховувати також транспортні витрати з урахуванням ціни на паливо. Варто відзначити, що відстань від ТОВ "Андрушівський маслосирзавод" до ТОВ "НАЛТЕКС" складає близько 115 км. Водночас, відстань від ТОВ "Старокостянтинівський молочний завод" до ТОВ "НАЛТЕКС" є майже вдвічі меншою - 56 км. Враховуючи, що різниця у ціні продукту є незначною, вважаємо доцільним перегляд існуючої політики закупівель з огляду на резерви для зниження витрат.

Таблиця 3.4

Характеристика цінових пропозицій на вершкове масло

Вершкове масло	Постачальники				
	ТОВ "Андрушівський маслосирзавод"	ТОВ "Брусилівський маслосирзавод"	ТОВ «Гайсинський молокозавод»	ТОВ «Старокостянтинівський молочний завод»	ТОВ «Деражнянський молочний завод»

Ціна, грн. / кг	140,0	158,0	155,0	142,0	145,0
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------

Наступним методом збільшення маржинального прибутку на тонну продукції є зростання продуктивності праці. За рахунок зростання продуктивності досягається економія заробітної плати, так як зростання продуктивності праці призводить до скорочення витрат на виробництво продукції. А також, завдяки зростанню продуктивності збільшується випуск продукції, за рахунок чого досягається зниження собівартості продукції шляхом економії непропорційних витрат. За квітень підприємство випустило 40 т. продукції, при максимальній потужності підприємство може випускати до 60 т. на місяць.

Отже, ТОВ “НАЛТЕКС” має резерви для зростання обсягів виробництва. При цьому підприємство має провести пошук нових дистриб’юторів, тому що є небезпека, що збільшення кількості випущеної продукції призведе до утворення залишків продукції. Враховуючи, що частина пекарень в Україні під час війни закрилася, у підприємства є можливість вийти на нові ринки. А також підприємство уже має досвід експорту своєї продукцію у Республіку Молдову і може збільшити рівень експорту за допомогою розширення на інші країни. Тому для підприємства на сьогоднішній день важливо шукати нові ринки збуту продукції для збільшення рівня випуску продукції і збільшення маржинального доходу. Саме збільшення рівня випуску продукції дасть найбільш повний шлях для покращення економічного стану підприємства.

Наступним напрямом збільшення маржинального прибутку є зростання цін на продукцію. Як ми вже раніше вказували, наразі ціни продукції ТОВ “НАЛТЕКС” є нижчими від конкурентів, що призводить до зниження маржинального прибутку. Отже, доцільним, на нашу думку, є перегляд цінової політики підприємства.

Розпочнемо аналіз небезпеки підвищення цін на сировину (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Зміна цін на основні продукти виробництва і бензин від початку 2022 року

Продукти	Ціни на 01.01.2022	Ціни на 01.01.2023	Ціни на 01.10.2023	Відхилення	
				+/-	%
Борошно 1 кг.	15,48	16,85	15,89	0,41	2,65
Цукор 1 кг.	25,78	35,27	36,07	10,29	39,91
Масло 200 г.	52,17	66,64	70,05	17,88	34,27
Яйця 10 шт	35,46	63,12	48,75	13,29	37,48
Олія 1 л.	61,05	70,29	61,84	0,79	1,29
Бензин 1 л.	30,52	49,10	53,35	22,83	74,80

Джерело: побудовано на основі [38]

За даними табл. 3.5 бачимо, що зросли ціни на борошно на 2,65% і ціни на олію 1,29% не показують сильного росту, ми можемо навіть відмітити що ціни на ці продукти виробництва фактично впала від початку 2023 року. При цьому цукор 39,91%, масло 34,27%, і яйця 37,48% показують сильний ріст. Ціна на яйця характеризується сезонним характером з підняттям ціни на зиму і зменшенням ціни на літо, тому зменшення ціни на яйця від початку року є лише сезонним зменшенням. Якщо ми порівнюємо ціни на яйця 01.10.2022 р. і ціни на яйця 01.10.2023 ми побачимо що ціна на яйця впала на 8,26 грн, або на 14,49%. Тому ми можемо сказати що від початку 2023 році ціни на яйця знижуються цін.

Найбільшу небезпеку для підприємства має суттєве зростання ціни на бензин. Ми бачимо, що ціна на бензин збільшилася на 22,83 грн. або на 74,80%, при цьому ріст на цін на бензин продовжується, це може призвести до подальшого зростання цін на основні сировинні продукти. Враховуючи отриманні дані загроза подальшого зростання підвищення цін на сировину є дуже ймовірним і підприємство має підготуватися до цього у бути готовим прийняти заходи до цього.

Наступною загрозою для підприємства є втрата теперішніх дистриб'юторів що може призвести до зменшення кількості продажу і випуску продукції. Найбільшим дистриб'ютором на сьогоднішній момент є Azamet Grup

(Республіка Молдова) і якраз втрата цього дистриб'ютора є найменш ймовірною. При цьому є загроза втрати дистриб'юторів з України враховуючи загальні збитки підприємств в Україні, а також що у будь який момент дистриб'ютор може постраждати від агресивних ракетних обстрілів ця загроза є. Для зменшення ризику підприємству ТОВ "НАЛТЕКС" пропонується пошук більшої кількості малих дистриб'юторів, або пошук дистриб'юторів не в Україні і збільшення своєї частки продажу у ЄС.

Останньою небезпекою для підприємства є зменшення продажів. Підприємство вже характеризується зменшенням кількості випущеної продукції, починаючи від 2019 року підприємство зменшило випуск продукції на 96,9 тонн продукції на рік або на 19,46% при цьому підприємство також характеризується збільшенням кількості запасів. Загалом це є дуже негативною динамікою, і враховуючи збільшення запасів можливе подальше зменшення кількості випущеної продукції, для того щоб подолати це підприємство має розпочати пошук нових покупців.

Отже, якщо ми підсумуємо, ми побачимо що головними цілями для підприємства є пошук нових покупців це допоможе підприємству, укріпити дві свої слабкі сторони і уникнути однієї з загроз. Наступним важливим кроком для підприємства є або, піднімати свій маржинальний прибуток вже сьогодні, або хоча б підготуватися до можливої загрози до підняття цін на сировину.

3.3. Оцінка ефективності запропонованих заходів

Підвищення рівня фінансової стійкості може призвести до зменшення рівня рентабельності, і зменшення прибутків підприємства. При цьому одним з найкращих методів оптимізації рівня фінансової стійкості і фінансової рентабельності є використання оптимальної структури капіталу.

Необхідність раціоналізації структури фінансових ресурсів, спрямованих на формування капіталу підприємства, зумовлена низкою причин:

- співвідношення «власний капітал – залучені ресурси» по-різному впливає на дохідність підприємств, тому перед кожним підприємством стоїть дилема – залучати кошти та сплачувати за них проценти, чи нарощувати обсяг власного капіталу;
- структура фінансових ресурсів впливає на формування політики щодо розширеного відтворення виробничих засобів як підприємства, так і національної економіки загалом;
- в умовах трансформації економіки України та посилення конкуренції вагомого значення набувають показники, що характеризують фінансову стійкість та платоспроможність суб'єктів підприємництва, які характеризують ступінь покриття та захищеності різноманітної заборгованості підприємства;
- основними показниками формування ефективної структури капітал є частка власних і залучених коштів у фінансових ресурсах.

Оптимальна структура капіталу - це таке співвідношення власних і позикових коштів, при якому забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та фінансової стійкості підприємства.

Оптимальна структура капіталу становить таке співвідношення використання власних і позикових коштів за умови якого забезпечується ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом стійкості компанії, тобто максимізується його ринкова вартість.

В.О. Подольська та О.В. Яріш вважають, що оптимізація структури капіталу «таке співвідношення між власним і позичковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю компанії».

Таким чином, оптимізація структури капіталу є важливим етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю власного капіталу корпорації та вартістю коштів,

залучених на основі повернення їх у майбутньому, за якого досягається максимальна ефективність діяльності компанії.

Мета управління структурою капіталу – мінімізувати витрати на залучення довгострокових джерел фінансування і цим забезпечити власникам капіталу максимальну ринкову оцінку вкладених ними коштів.

Виходячи з того, що основною метою оптимізації структури капіталу є пошук оптимального співвідношення між власним і позичковим капіталом, можна сформулювати основні завдання оптимізації структури капіталу:

- формування необхідної структури капіталу, яка б забезпечила сталий розвиток компанії;
- забезпечення умов, за яких компанія отримуватиме максимальну суму прибутку.

На думку сучасних економістів, єдину ефективну структуру капіталу визначити неможливо. Однак можна визначити найбільш раціональне співвідношення показників капіталу, що розраховуються на підставі факторів впливу, ризиків та практичного досвіду. Це максимально наблизить цільову структуру капіталу до оптимального його значення.

Загальна рекомендація більшості науковців зводиться до того що, 100% позиковий капітал і виключно власне фінансування є неоптимальними стратегіями управління тому необхідно розрахувати таку структуру капіталу при якій рентабельність і фінансова стійкість досягають найоптимальніших співвідношень.

Можливо виділити 2 найбільш вживаних методики для оптимізації структури капіталу:

- оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності.
- оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової стійкості.

Кожний з методів має ряд переваг і недоліків. Ці два методи протистоять один одному, для найбільшої рентабельності потрібно зменшити рівень стійкості, а досягнення найбільшого рівня фінансової стійкості викликає зменшення рівня фінансової рентабельності.

Розпочнемо розрахунок з методики оптимізації структури капіталу для підприємства ТОВ “НАЛТЕКС” за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності. Для розрахунку за методикою оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності для отримання максимальних і як можливо більш повних результати ми використовуємо два різних метода розрахунків.

Ми використаємо 2 розрахунки, перший це зміна рівня середньорічної вартості активів і стабільний рівень власного капіталу з розрахунком валової рентабельності активів підприємства і рівня фінансового левериджу, інший передбачає стабільний рівень середньорічної вартості активів і зміну власного капіталу з розрахунком як змінна кількості залучених коштів впливає на рентабельність власного капіталу.

Розрахунок варіантів оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності. Наведено у табл. 3.6 і табл. 3.7. Для розрахунків були обрані співвідношення 10:90, 35:65 і 50:50. Обрані співвідношення визначені на підставі опитування експертів з точки зору врахування особливостей функціонування підприємства. Варто зауважити, що для підприємств різних галузей такі пропорції можуть різнитися.

Таблиця 3.6

Розрахунок фінансового левериджу

Показник	Факт	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
	22:78	10:90	35:65	50:50
Ставка оподаткування	0,18	0,18	0,18	0,18

Валовий прибуток	5 558	5 558	5 558	5 558
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	14 818	12 874	17 840	23 174
Середня відсоткова ставка, %	18,6	18,6	18,6	18,6
Сума залучених коштів, тис грн.	3 231	1 287	6 253	11 587
Сума власного капіталу, тис. грн.	11 587	11 587	11 587	11 587
Валова рентабельність активів підприємства, %	37,51	43,17	31,15	23,98
Ефект фінансового левериджу, %	4,34	2,22	5,56	4,41

У табл. 3.7 наведено розрахунки рентабельності власного капіталу.

Таблиця 3.7

Розрахунок рентабельності власного капіталу підприємства

Показник	Факт	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
	22:78	10:90	35:65	50:50
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	14 818	14 818	14 818	14 818
Сума залучених коштів, тис грн.	3 231	1 482	5 186	7 409
Сума власного капіталу, тис. грн.	11 587	13 336	9 632	7 409
Чистий прибуток	2 400	2 400	2 400	2 400
Рентабельність власного капіталу підприємства, %	20,71	18,00	24,92	32,39

За результатами з отриманими з табл. 3.6 і 3.7 ми можемо зробити наступні висновки. Використання варіанту 10:90 має негативні результати для максимізації рентабельності. Ми можемо побачити спад фінансового левериджу, а також рентабельності власного капіталу підприємства. Для максимізації прогнозованої фінансової рентабельності найкраще підходить запропонований варіант 2, а саме співвідношення залучених до власного капіталу складає 35:65, співвідношення 50:50 показує найбільший рівень рентабельності власного капіталу, але при цьому ми можемо побачити з табл. 3.6 що співвідношення 50:50 показує спадання рівня фінансового левериджу.

Враховуючи отриманні результати для максимізації рівня прогнозованої рентабельності найкраще підходить варіант 2, а саме співвідношення 35:65.

Підвищення фінансової рентабельності використовуючи оптимізацію структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності. Може призвести до падіння показників фінансової стійкості підприємства. Тому для того щоб краще побачити вплив показників і визначити яка саме з представлених вище варіантів оптимальної структури капіталу найкраще підійде для підприємства пропонуємо також розрахувати оптимізацію структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової стійкості (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової стійкості

Показник	Факт	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3	Норматив
	22:78	10:90	35:65	50:50	
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	14818	14 818	14 818	14 818	-
Сума залучених коштів, тис грн.	3 231	1 482	5 186	7 409	-
Сума власного капіталу, тис. грн.	11 587	13 336	9 632	7 409	-
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,37	5,69	1,62	1,13	1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,36	2,60	0,74	0,51	0,2
Коефіцієнт автономії	0,78	0,90	0,65	0,5	0,5
Коефіцієнт фінансової стабільності	3,58	9,0	1,86	1	1

Аналізуючи результати з табл. 3.8 ми можемо побачити наступні результати. Максимізацію показників фінансової стійкості показує співвідношення 10:90. Варіант 35:65 показує невеликий спад показників фінансової стійкості, при цьому усі показники продовжують бути вищими за нормативні. Варіант 50:50 показує негативні результати. Ми можемо побачити сильний спад показників стійкості, деякі з показників стали дорівнювати

нормативним, інші сильно підійшли до нормативних. Через це ми маємо відмовитися від співвідношення 50:50.

Узагальнюючи отримані результати ми можемо зробити наступні висновки. На сьогодні не існує єдиного підходу щодо раціонального співвідношення власного і позикового капіталу. Адже, оптимальна структура капіталу залежить від низки факторів і є унікальним для кожного підприємства.

При визначенні оптимальної структури капіталу для підприємства ТОВ "НАЛТЕКС" варіант 35:65 показав сильний ріст в плані покращення рентабельності, при цьому також усі показники стійкості залишилися на високому рівні. Тому оптимальною структурою капіталу для ТОВ "НАЛТЕКС" є співвідношення 35:65.

Висновки до розділу 3

Основними методами удосконалення механізму забезпечення стійкого стану є: автоматизація аналізу фінансового стану і аналізу показників фінансової стійкості, періодичність аналізу фінансового стану і аналізу показників фінансової стійкості, використання методик які потрібні саме для підприємства, кваліфікація працівників які проводять всі етапи механізму забезпечення стійкого фінансового стану, і контроль дій працівників після проведеного аналізу і обрання нових дії які буде використовувати підприємство.

Використовуючи наведені вище методи підприємство зможе ефективно використовувати механізм забезпечення стійкого фінансового стану, і отримати від нього дієві результати.

Основними цілями для підприємства є пошук нових покупців, це допоможе підприємству, укріпити свої слабкі сторони і уникнути деяких загроз. Наступним важливим кроком для підприємства є або, піднімати свій маржинальний прибуток вже сьогодні, або хоча б підготуватися до можливої

загрози до підняття цін на сировину.

Для підвищення рівня фінансової стійкості необхідно зміцнити господарські зв'язки з дистриб'юторами, налагодити продаж через канал розподілу нульового рівня, здійснювати моніторинг ринку постачальників для пошуку оптимальних цінових пропозицій.

На сьогодні не існує єдиного підходу щодо раціонального співвідношення власного і позикового капіталу. Адже, оптимальна структура капіталу залежить від низки факторів і є унікальним для кожного підприємства. При визначенні оптимальної структури капіталу для підприємства ТОВ "НАЛТЕКС" варіант 35:65 показав сильний ріст в плані покращення рентабельності, при цьому також усі показники стійкості залишилися на високому рівні. Тому оптимальною структурою капіталу для ТОВ "НАЛТЕКС" є співвідношення 35:65.

ВИСНОВКИ

Узагальнення теоретичних та методичних засад механізму забезпечення

стійкого фінансового стану надало можливість сформулювати наступні висновки.

1. Фінансова стійкість підприємства – це комплексна характеристика стану організації, яка відображає її здатність протистояти будь-яким фінансовим загрозам, та можливість його розвитку. Контроль над фінансовою стійкістю є одним з головних завдань менеджменту, недостатній рівень фінансової стійкості ставить підприємство у небезпеку, при цьому занадто великий рівень може зменшувати дохід підприємства.

2. Механізм забезпечення стійкого фінансового стану підприємства – це сукупність методів, форм, інструментів, прийомів, важелів, що впливають на його формування. Він складається з таких взаємопов'язаних елементів: фінансові важелі, методи, інструменти, нормативно-правове та інформаційне забезпечення.

3. Аналіз фінансового стану підприємства є одним з ключових етапів циклу управлінських завдань у сфері забезпечення його фінансової стійкості. Крім стандартних методів і підходів фінансового аналізу, у процесі аналізу фінансового стану використовуються і специфічні методичні підходи, визначені особливістю даного економічного явища. До найбільш поширених прикладних методик аналізу фінансового стану підприємства відносяться: розрахунок показників фінансової стійкості та рентабельності як узагальнюючих критеріїв ефективності формування фінансових результатів; аналіз беззбитковості (CVP-аналіз).

4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення діагностики фінансового стану відіграють вкрай важливу роль при організації відповідного процесу. Нормативне забезпечення представлене офіційно затвердженими методиками проведення аналізу фінансового стану підприємства, натомість основним інформаційним забезпеченням є фінансова звітність підприємства, зокрема Баланс та Звіт про фінансові результати.

5. ТОВ «НАЛТЕКС» є приватним підприємством, що функціонує у галузі виробництва кондитерських виробів. ТОВ «НАЛТЕКС» змогло за 19 років завоювати привабливу ділову репутацію серед покупців саме за допомогою

якості своєї продукції. За цей час ТОВ «НАЛТЕКС» виросло з маленької сімейної пекарні до великого виробництва, що реалізує свою продукцію по всій території України і за кордоном. Підприємство продовжує свій розвиток, з кожним роком покращуючи виробництво, асортимент і якість своєї продукції.

6. В цілому, ТОВ “НАЛТЕКС” характеризується тенденціями до розширеного відтворення, що позначилися у зростанні обсягів діяльності, а також залучених ресурсів. Водночас, маємо відмітити негативні тенденції у сфері формування витрат підприємства, що обумовили його збитковість у 2021 р. Підприємство характеризувалося високим рівнем ліквідності та фінансової стійкості, що дало можливість підприємству подолати негативні тенденції у сфері рентабельності у 2022 році, але це призвело до зменшення майже усіх показників фінансової стійкості.

7. На підставі проведеного аналізу фінансових результатів діяльності ТОВ “НАЛТЕКС” було виявлено, що наразі підприємство характеризується позитивними тенденціями, що позначилися у формуванні позитивного фінансового результату. Основною причиною такої тенденції є вагоме зростання чистого доходу, у проміжку з 2021 до 2022 року. При цьому потрібно зазначити що приріст витрат підприємства з 2020 до 2022 року перевищує відповідний показник чистого доходу за цей самий період. Більшість показників рентабельності характеризуються позитивною динамікою до зростання, що пояснюється зростанням чистого прибутку на 157,68% ТОВ “НАЛТЕКС”. Незважаючи на те, що валові показники рентабельності, а саме рентабельність продажу та рентабельність продукції, показували негативну тенденцію до зниження значення у 2021 році, за період з 2021 року до 2022 року ці показники зросли на 8 п. та на 11,43 п. відповідно, але ці показники досі не змогли досягти значення 2020 року і в порівнянні з 2020 ці показники знизилися на 0,29 п. та на 0,48 п., що свідчить про те, що підприємство знаходиться на стадії відновлення. Показники операційної та чистої рентабельності підприємства характеризуються позитивними тенденціями у 2022 р. За результатами проведеного CVP-аналізу було з’ясовано, що зростання

середньозваженого маржинального прибутку відбулося швидшими темпами, ніж зростання постійних витрат, що призвело до зменшення точки беззбитковості. Саме у 2022 році підприємство забезпечило обсяги виробництва вищі за точку беззбитковості. Проведення факторного аналізу за допомогою моделі Дюпон дозволило визначити, що найбільш позитивно на формуванні рентабельності власного капіталу позначилося зростання рентабельності продажів. Це призвело до зростання рентабельності власного капіталу на 6,33 п.

8. Основними методами удосконалення механізму забезпечення стійкого стану є: автоматизація аналізу фінансового стану і аналізу показників фінансової стійкості, періодичність аналізу фінансового стану і аналізу показників фінансової стійкості, використання методик які потрібні саме для підприємства, кваліфікація працівників які проводять всі етапи механізму забезпечення стійкого фінансового стану, і контроль дій працівників після проведеного аналізу і обрання нових дії які буде використовувати підприємство.

Використовуючи наведені вище методи підприємство зможе ефективно використовувати механізм забезпечення стійкого фінансового стану, і отримати від нього дієві результати.

Основними цілями для підприємства є пошук нових покупців, це допоможе підприємству, укріпити свої слабкі сторони і уникнути деяких загроз. Наступним важливим кроком для підприємства є або, піднімати свій маржинальний прибуток вже сьогодні, або хоча б підготуватися до можливої загрози до підняття цін на сировину.

9. Для підвищення рівня фінансової стійкості необхідно зміцнити господарські зв'язки з дистриб'юторами, налагодити продаж через канал розподілу нульового рівня, здійснювати моніторинг ринку постачальників для пошуку оптимальних цінових пропозицій.

10. На сьогодні не існує єдиного підходу щодо раціонального співвідношення власного і позикового капіталу. Адже, оптимальна структура

капіталу залежить від низки факторів і є унікальним для кожного підприємства. При визначенні оптимальної структури капіталу для підприємства ТОВ "НАЛТЕКС" варіант 35:65 показав сильний ріст в плані покращення рентабельності, при цьому також усі показники стійкості залишилися на високому рівні. Тому оптимальною структурою капіталу для ТОВ "НАЛТЕКС" є співвідношення 35:65.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф.Ф., Олійник О.В., Шигун М.М., Шулепова С.М. Організація бухгалтерського обліку: навчальний посібник для студентів вузів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»; 2-е вид., доп. і перероб. Житомир: ЖІТІ, 2001. 576 с.
2. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення: монографія. Львів: Знання, 2008. 386 с.
3. Вовк О. М., Ковальчук А. М., Комісаренко Я. І., Джулай А. В. Прибуток та рентабельність як детермінанти розвитку підприємства. *Modern Economics*. 2020. № 21(2020). С. 37-44.
4. Волощук Л. О., Науменко К. І. Фінансова стратегія в управлінні розвитком та економічною безпекою підприємств. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2017. № 1 (1). С. 23–30. URL: <http://economics.opu.ua/ejoru/2017/No1/23.pdf>
5. Гаватюк Л. С., Пілат А. К. Удосконалення механізму управління оборотними активами як умова ефективного функціонування підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 1. С. 189-194.
6. Гапак Н. М., Капштан С. А. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. Вип. 1. С. 191-196. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2014_1_39.
7. Дахно І. І., Бабіч Г. В., Барановська В. М. та ін. Зовнішньоекономічний менеджмент: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 568 с.
8. Дебунов Л. М., Яковенко О. Г. Аналіз сучасних підходів до визначення поняття фінансової стійкості підприємства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2019. № 12. С. 86-91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2019_12_16.
9. Денисенко М.П., Колос І.В. Інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством. *Економіка та держава*. 2021. № 7. С. 19-24.
10. Добровольська О. В., Шрамко В. А. Оцінка інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарського підприємства з використанням

моделі Дюпона. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8555>.

11. Докієнко Л. Концептуальні підходи до комплексної діагностики фінансової стійкості підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 14. С. 25-31. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/14.5>.

12. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.

13. Єлецьких С. Оцінювання фінансової стійкості підприємства на основі темпових показників ефективності його розвитку. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 18. № 1. С. 183–187.

14. Єпіфанова І.Ю. Гуменюк В.С. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 189–192.

15. Завідна Л. Д. Моделювання фінансової стратегії підприємства готельного господарства. *Проблеми економіки*. 2018. № 2. С. 206-213.

16. Зазуляк Х., Миронов Ю. Фінансова стійкість підприємства та чинники, що впливають на неї. *Студентський науковий вісник «Керівник.ІНФО»*. 2014. Вип. 4. URL: <http://kerivnyk.info/2014/04/zazulyak.html>.

17. Занора В. О. Розвиток підприємства: сутність, форми, види. *Галицький економічний вісник*. 2019. Том 61. № 6. С. 69–78.

18. Іванченкова Л., Ткачук Г., Шкляр Л., Маркова Т. Програмне забезпечення фінансової аналітики бізнесу. MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS. 2022. № 1. С. 64–70.

19. Квасницька Р. С., Морозовський Я. Е. Аналіз підходів (стратегій) фінансування активів підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 18. С. 241-249.

20. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент: підручник. Житомир: ЖІТІ, 2001. 440 с.

21. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>.

22. Кривцун І. Сучасні підходи до оцінювання конкурентоспроможності у вищій освіті. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 50. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2432>.
23. Круглова О., Козуб В., Козуб С., Наумова Т., Акімова Н., Твердохліб К. Вплив економічних та неекономічних чинників на рентабельність підприємства. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Вип. 1(48). С. 193–205.
24. Крухмаль О. В., Коваленко В. В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2007. 198 с.
25. Купріна Н. М., Ступницька Т. М., Величко О. М. Особливості фінансового аналізу найбільш важливих груп активів в системі управління діяльністю підприємства. *Економіка харчової промисловості*. 2022. Том 14, Вип. 2. С. 58-67.
26. Лебедзевич Я. В. Класифікація доходів і результатів діяльності та їх облікова інтерпретація. К.: Ніка-Центр, 2001. 352 с.
27. Лучко М. Р., Жукевич С. М. Фаріон. А. І. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.
28. Любкіна О. В., Шмельова М. О. Діагностика фінансової діяльності і прогнозування перспектив розвитку бізнесу на основі багатофакторної моделі рентабельності. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6170>.
29. Любченко Н. Л. Механізм забезпечення економічної стабільності промислових підприємств : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» (за видами економічної діяльності). Хмельницький, 2010. 22 с.
30. Мицак О., Ковтун Н., Лихач О. Удосконалення механізму управління фінансовими результатами підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2019. Т. 56, № 1. С. 115-122.
31. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. К.: Знання, 2011. 630 с.

32. Момот Т. В., Безугла В. О., Тараруєв Ю. О., Кадничанський М. В., Чалий І. Г. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 712 с.
33. Мостова М. П. Переваги та недоліки застосування СVP-аналізу на вітчизняних підприємствах. *Тези доповідей XI Міжнародної науково-практичної конференції молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів*. Луцьк: ЛНТУ, 2019. С. 96-98.
34. Набатова Ю. А., Малачевська К. О. Автоматизація аналізу та прогнозування фінансових результатів підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8405>.
35. Назарова Т. Ю., Гаврик А. А. Фінансова стійкість підприємства в сучасних умовах. *Загальнодержавний науково-виробничий та інформаційний журнал «Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит»*. 2021. № 5-6 (159-160). С. 44–51.
36. Осадча А. Г., Брик Н. М. СVP-аналіз як ефективний засіб планування і прогнозування діяльності підприємств. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2020. Вип. 1.89. С. 153-167.
37. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
38. Офіційний сайт ТОВ «МінфінМедіа». Ціни та ринки. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/>
39. Павленко О. П., Кожушко Д. В. Теоретичні аспекти оцінки фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств. *Економічний простір*. 2021. № 173. С. 76–80.
40. Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2002. 388 с.
41. Павлюк Т. Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства. Наука – виробництву. LV Науково-технічна конференція здобувачів вищої освіти. 2021. С. 115–118. URL: <http://www.kntu.kr.ua/doc/zbirnyki/2021/4.pdf#page=115>

42. Партин Г., Папірник С. Забезпечення фінансової стійкості підприємства за умов нестабільності середовища функціонування. *Mechanism of an Economic Regulation*. 2022. Вип. 3-4 (97-98). С.129-135.
43. Податковий кодекс України : Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#>
44. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 384 с.
45. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
46. Пуцентейло П., Гуменюк О. Основні аспекти формування ефективної системи економічної безпеки підприємства. *Економічний дискурс*. 2017. № 2. С. 37–47.
47. Рзаєв Г. І., Драгочинська Д. О. Показники рентабельності як аналітичні ознаки прояву ризику за умов невизначеності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 5. С. 73-77.
48. Роганова Г. О., Кравченко І. В. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2021. Том 71. № 4. С. 59–68.
49. Роганова Г. О., Кравченко І. В. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства на прикладі кондитерської фабрики ПАТ «Ласощі». *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2020. Вип. III (79). С. 92–103.
50. «Росія заплатить»: Проект зі збору, оцінки й аналізу інформації про матеріальні втрати України від війни з Росією / Kyiv School of Economics. URL: <https://kse.ua/ua/russia-will-pay/>
51. Рудика В. І. Характеристика рентабельності як показника ефективної діяльності підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 32. С. 365-361.
52. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. 2-ге видан., випр. і доп. К.: Знання, 2005. 662 с.

53. Семенюк Н. SWOT-аналіз – система аналізу в умовах кризових ситуацій. *The 8th International scientific and practical conference “Trends, theories and ways of improving science” (February 28-March 03, 2023)*. Madrid, Spain. International Science Group. 2023. 565 p.

54. Скопенко Н. С., Когут О. О. Теоретичні та практичні аспекти забезпечення стійкого розвитку підприємств в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9869>.

55. Стаднюк Т. Особливості методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємств. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. Том 1, № 5. С. 127-132.

56. Стан і потреби бізнесу в Україні, регіональні тенденції на літо 2022 р. / Офіційний сайт проекту Дія.Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-tapotrebi-biznesu-v-ukraini-regionalni-tendencii-lito2022>.

57. Степаненко Т. Економічна стабільність підприємства. *Молодий вчений*. 2022. Вип. 9 (109). С. 178-181. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-9-109-37>.

58. Стригуль Л. С., Тур Г. Є., Нгуєн Т. М. Х. Ефективність та прибутковість: теоретичний аспект. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 36. С. 287-292.

59. Ступка Н. Окремі аспекти оцінки фінансової стійкості підприємств. *Університетські наукові записки*. 2005. № 4. С. 348–354.

60. Теницька Н.Б., Гришко Ю.С. Теоретичні аспекти оцінки платоспроможності підприємства в сучасних умовах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №5. С. 372-376.

61. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: МАУП, 2004. 328 с.

62. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. К.: Видавництво Європейського університету, 2005. 253 с.

63. Фурман І. В. Процес управління фінансовою стійкістю підприємства та шляхи його вдосконалення. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2017. №. 1. С. 31–36.
64. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
65. Чайка Т. Ю., Александрова В. О., Бабіч В. В. Платоспроможність, ліквідність і фінансова стійкість: теоретичні і методичні аспекти аналізу. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. 2018. № 37 (1313). С. 82-89.
66. Чирак І. Фінансова стабільність, фінансова нестабільність і фінансова стійкість економіки. *Світ фінансів*. 2020. Вип. 2. С. 115-125.
67. Шведа Т. Р., Малюта Л. Я. Аналіз безбитковості виробництва на підприємстві. *Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, академіка НАН України Миколи Григоровича Чумаченка: „Наука, інновації, бізнес: проблеми, перспективи і сьогочасні тренди розвитку“*, 26 травня 2023 року. Тернопіль: ТНТУ, 2023. С. 132–133.
68. David F.R. Strategic Management: Concepts and Cases. 12th ed. New York: Prentice Hall, 2009. 356 p.
69. Johnson G., Scholes K., Whittington R. (2008). Exploring Corporate Strategy. 8th ed. New York: Prentice Hall, 2008. 388 p.
70. Jurevicius O. PEST & PESTEL Analysis. 2023. URL: <https://strategicmanagementinsight.com/tools/pest-pestel-analysis/>.
71. Komari A., Indrasari L. D., Tripariyanto A. Y., Rahayuningsih S. Analysis of SWOT marketing strategies and 7P influence on purchasing decision. *Journal of Physics*. 2020. Vol. 1569, No. 3. 032002. URL: https://www.researchgate.net/publication/343188034_Analysis_of_SWOT_Marketing_Strategies_and_7P_Influence_on_Purchasing_Decision.
72. Momin A. 5 Alternatives To SWOT Analysis Tackling its Limitations. 2023. URL: <https://pestleanalysis.com/alternatives-to-swot-analysis>.

73. PESTLE - Macro Environmental Analysis / Oxford Learning Lab. 2012.
URL: <https://www.oxfordlearninglab.com/p/pestle-macro-environmental-analysis>.
74. PESTLE and SWOT Analysis: When to use SWOT / Pestle analysis. 2011. URL: <https://pestleanalysis.com/pestle-and-swot-analysis/>.
75. Rothaermel F. T. Strategic Management: Concepts and Cases. McGraw-Hill/Irwin, 2012. 450 p.
76. Taherdoost H., Madanchian M. Determination of Business Strategies Using SWOT Analysis; Planning and Managing the Organizational Resources to Enhance Growth and Profitability. *Macro Management & Public Policies*. 2021. Vol. 3 (1). Pp.19-22.
77. Thompson J., Martin F. Strategic Management: Awareness & Change. 6th ed. Cengage Learning EMEA, 2015. 816 p.

Додатки